

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ: ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΜΙΝΩΤΟΥ

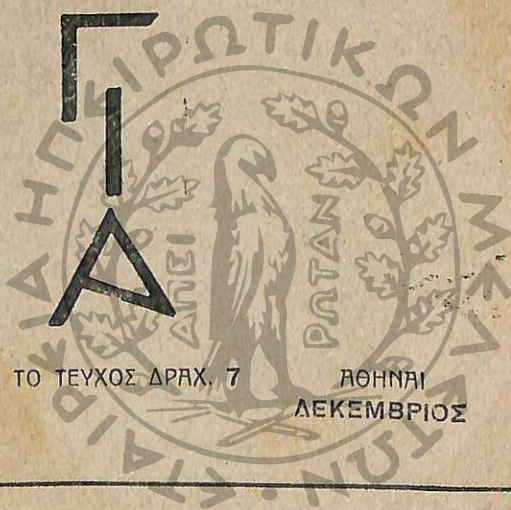
ΙΟΝΙΟΣ

ΔΕΛΤΙΟ

ΑΡΙΘΜ. 66-67-68
ΕΤΟΣ ΣΤ'—1932

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡΑΧ. 7

ΑΘΗΝΑΙ
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

ΙΟΝΙΟΣ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Μ. ΣΑΡΡΟΥ
Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβούλου

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΕΣ ΤΟΥ ΕΥΡΙΠΙΔΗ

[Τὰ παιδιά τοῦ Ἡρακλῆ κυνηγημένα, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ πατρὸς των, ἀπὸ τὸ βασιλεῖα τῆς Μυκῆνας καὶ τοῦ Ἀργεῖος Εὐρυσθέα βρῖσκουν καταφυγὴ καὶ προστασίαν στοὺς Ἀθηναίους. Γι' αὐτὸ ὁ Εὐρυσθέας κίνησε πόλεμον ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων καὶ ἔφτασε ὡς τὰ σύνορά των, ἀλλὰ νικήθηκε καταντροπιασμένος. Τὴν τραγωδίαν αὐτὴν τῇ λαμπρόνῃ ἡ θυσίᾳ τῆς εὐγενικῆς κόρης τοῦ Ἡρακλῆ Μακαρίας, ἡ ὁποία θυσιάζεται γιὰ τὴν νίκην καὶ τὴ σωτηρίαν τῶν ἀδερφῶν της. Ἡ τραγωδία εἶχε πολιτικὸν σκοπὸν ἐγκωμιάζει τὴ φιλοξενίαν Ἀθῆναι καὶ κατακρίνει τὴν ἀχαριστίαν τῶν Δωριέων τῆς Πελοποννήσου.]

ΣΤΑΣΙΜΟ Α' (στίχ. 353—380)

ΧΟΡΟΣ (ΓΕΡΟΝΤΩΝ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΑ)

Στροφή

Κι ἂν ἐσὺ πολυκαυχῖσαι,
Ξένε, ποῦρθε ἀπὸ τ' Ἀργεῖος,
οἱ ἄλλοι δέ σε λογαριάζουν
καὶ μετὰ τὰ χοντρά σου λόγια
δὲν τρομάζεις τὴν καρδίαν μου.

Τέτοιος φόβος στή μεγάλη
καὶ ὁμορφόχωρην Ἀθῆναι
νὰ μὴ σώσει, νὰ μὴ φτάσει.
Μὲ τοῦ Στένελον τὸ γιό,
τὸν Ἀργίτη βασιλιά,
ἔχασες τὰ λογικά!

Ἀντιστροφή

Ἐφτάσες σὲ ξένη χώρα
μεγαλύτερη ἀπὸ τ' Ἀργεῖος,
καὶ τοὺς περιπλανημένους,
πῶχον στοὺς θεοὺς προσπέσει
καὶ στή γῇ μου ἔχουν προσφύγει,
τοὺς τροβάς, ἂν καὶ εἶσαι ξένος
μετὰ τὴν βίαν, χωρὶς νὰ θέλουν.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

ἸΟΝΙΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ,

Ἐτησίαν . . . Δραχ. 50
Ἐξάμηνος . . . 25
Ἐτησίαν ἐξωτερικοῦ δολλάρια 2

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ: ΜΑΡ. ΜΙΝΩΤΟΥ

Ἐμβάσματα, συνεργασία καὶ
ὅ,τι ἄλλο σχετικὸν μετὰ τὸ περιοδικὸν
στέλλονται στὴ διεύθυνσιν:

Καν. Μαριέτταν Μινώτου
Δεριννὺ 49 - Ἀθῆναι

Διαφημίσεις: Ὁλόκληρος σελὶς ἐξωφύλλου δραχ. 350
Ἡμίσειαν . . . 200

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ποιήματα

Ἀπὸ τοὺς Ἡρακλεῖδες τοῦ Εὐρυπίδου . . . Μετάφρ. Δημ. Μ. Σάρρου
Οἱ καλῆτερες μέρες . . . Μαρίνου Σιγούρου
Σ' ἔχω χάσει (Goethe) . . . Μετάφρ. Θεόφ. Βορέα
Τὰ σείστορα . . . Ὁμηροῦ Μπεκῆ
Ἀσκληπιάδην Ἐπιγράμματα . . . Μετάφρ. Ε. Π. Φωτιάδης
Ecce Homo . . . Θ. Σ. Ἀντωνιάδης
Σαλφούρ, Σιμωνίδην Ἐπιγράμματα . . . Μετάφρ. Μανόλη Κριαρά

Μελέτες

Καποδίστριας . . . Δημ. Π. Πασχάλης
Τὸ Βυζαντινὸν Θέατρο . . . Μ. Βάλσα
Τιμάρια ἐν Ζακύνθῳ . . . Δ. Χ. Ζωή
Τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Θεάτρου . . . Ν. Λάσκαρι
Ἱστορικὰ σημειώματα Ζακύνθου ἀπὸ τὰ
Βενετικὰ Ἀρχεῖα.— «Τὰ Στροφάδια» . . . Κ. Καιοφύλα
Ἐκ τῶν περὶ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ἀπαντω-
μένων ἱστορικῶν γεγονότων . . . † Χαρ. Παντ. Καραβία

Πνευματικὴ Ζωή: Οἱ διαλέξεις τοῦ ἰταλικοῦ Ἰνστιτούτου.— Τὸ
πνεῦμα κέντρο τῆς ζωῆς τοῦ κράτους.— Τὸ προπολεμικὸ καὶ μεταπο-
λεμικὸ θέατρο.— Συνέντευξις Κας Μινώτου— Σὺλβιο Ντ' Ἀμίκου.— Τὸ
φετεινὸ Νόμπελ, Τζῶν Γκαλσβόρθ.

Θεατρικὴ Κίνησις: Τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο.— Θίασος Μαρίκας—Κυβέ-
λης.— Ἀπὸ τὴν ἔρευνα τῆς «Πολιτείας» γιὰ τὸ «Ἐθνικόν».

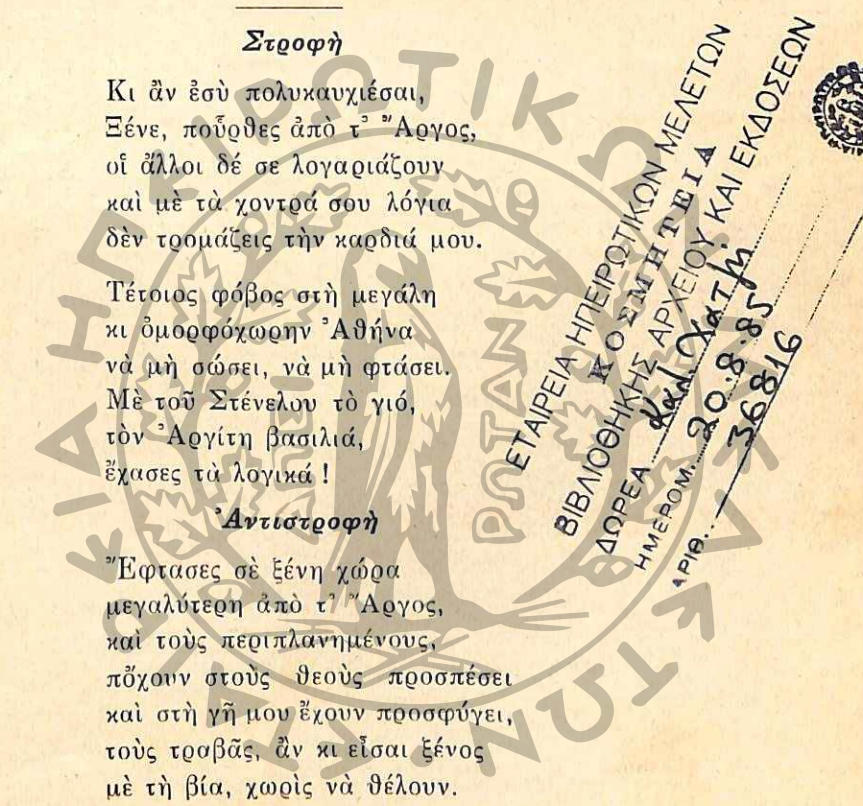
Νεκρολογίαι: Λάμπρος Πορφύρας.—Ναπολέον Λαμπελέτ.

Νέα βιβλία.—Ἐφημερίδες καὶ Περιοδικά.

Si prega di prendere nota che l'indirizzo dell' «Antologia Ionia» e della sua direttrice Signora Marietta Minotto è
via Derigny 49. Atene.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ Διηγήσεις ἀσκηθεῖς παρὰ τῷ κ. Ἀντωνίῳ
Μάτεσι. Σόλωνος 99.—Ἀθῆναι.—Δεριννὺ 49.

Λόγῳ τῆς ἀκριβείας τοῦ χαρτιοῦ καὶ τυπωτικῶν ἢ «Ἰόνιος Ἀνθολογία»
δὲ στέλλεται δωρεάν σὲ κανένα. Παρακαλεῖ μάλιστα θερμῶς τοὺς φί-
λους τῆς καὶ συνδρομητὰς νὰ τὴν υποστηρίξουν ἐμβάζοντες τὸ ταχύτε-
ρον τὰς συνδρομὰς των. Θὰ λάβουν δωρεάν ἓνα ὡραῖο βιβλίον. Σ' ἐκεί-
νους ποὺ λείπουν τὰ τεύχη στέλλονται δωρεάν ἀρκεῖ νὰ μᾶς γράψουν.

Δὲν ἀκοῦς τὸ βασιλιά μας,
ξένο δίκιο δὲν τιμᾷς,
Καὶ ποῖος φρόνιμος αὐτὰ
θὰ τὰ πεῖ ποτὲ καλὰ ;

Ἐπωδὸς

Βέβαια μοῦ ἀρέσει ἡ εἰρήνη·
μὰ σ' ἐσένα, βασιλιά
κακοστόχαστε, τὸ λέγω·
ἂν στὴ χώρα μας ἐρθεῖς,
δὲ θὰ βρεῖς ὅσα θαρρεῖς·
ἔχουν κιᾶλλοι δὰ κοντάρι
κιὸλοχάλκινην ἀσπίδα.
Τώρα ἐσὺ ποὺ τοὺς πολέμους
ἀγαπᾷς, μὲ τᾶρματά σου
μὴ μοῦ κάνεις ἄνω κάτω
τὴν εὐτυχισμένη πόλη
τῶν χαρίτων, ἀλλὰ στάσου.

(Μπαίνει ὁ βασιλιάς τῆς Ἀττικῆς Δημοφώντας μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο)

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Β' (στίχ. 381—608)

Ἰόλαος

Παιδί μου, τί φοβήθηκαν τὰ μάτια σου ;
Κάτι καινούργιο θὰ μᾶς πεῖς γιὰ τοὺς ἔχτρους ;
Ἄργουν ἢ φτάνουν ; Τί πληροφορέθηκες ;
Τοῦ κήρυκα δὲ θᾶβγει ὁ λόγος ψεύτικος·
Κι ὁ εὐτυχισμένος ὧς τὰ τώρα στρατηγὸς
ξέρω καλὰ πὼς ἔρχεται περήφανος
πρὸς τὴν Ἀθήνα. Ἄλλ' ὅμως τὰ φρονήματα
τῶν κομπαστῶν ὁ Δίας τιμωρεῖ βαριά.

Δημοφώντας

Ἐφτασε τ' Ἄργους ὁ στρατὸς κι ὁ βασιλιάς
ὁ Εὐρυσθέας· τοὺς εἶδα μὲ τὰ μάτια μου.
Γιατὶ ὅποιος λέει πὼς εἶναι στρατηγὸς καλὸς
δὲν πρέπει νὰ θεωρεῖ τοὺς ἀντιμάχους του
μὲ τῶν μαντατοφόρων του τὰ μάτια αὐτός.
Ὅμως ἀκόμα τὸ στρατὸ δὲν ἄπλωσε
στὸν κάμπο, ἀλλὰ στὸ φρύδι τῆς πετρώδους
κάθεται—ἔτσι νομίζω—καὶ παρατηρεῖ
ποῦθε νὰ φέρει δῖχως μάχη τὸ στρατὸ

καὶ τὸν ἐγκαταστήσει μὲς τὸν τόπο μας.
Κεῖν' ὅλα τὰ δικά μου τᾶσιαξα καλὰ·
Ἡ χώρα εἶν' ὀπλισμένη, στέκουν ἔτοιμα
καὶ τὰ σφαχτὰ ποὺ θὰ κοποῦν γιὰ τοὺς θεούς.
Κι ἀπὸ θυσιῆς γέμισε τῶν μάντηδων
ἡ πόλη· κεῖναι τῶν ἔχτρων διωχτήρια αὐτὰ
καὶ σωτηρία τῆς χώρας. Κι ἀφοῦ σύναξα
σὲ μιὰ μεριά τοὺς χρησμοδοὺς ὅλους μαζί,
γιὰ λυτρωμὸ τῆς χώρας τούτης ξέταξα
λόγια παλιά, καὶ φανερὰ καὶ μυστικά.
Κεῖν' ἔχουν οἱ μαντεῖες διαφορὲς πολλές,
ὅλες σὲ μιὰ καὶ μόνον γνώμη συμφωνοῦν·
στῆς Δήμητρας τὴν κόρη μὲ παρακινοῦν
νὰ σφάξω μιὰ παρθένα εὐγενικοῦ γονιοῦ.
Ἐγὼ, ὅπως βλέπεις, ἔχω προθυμία σ' ἐσᾶς·
ἀλλ' οὔτε θὰ σκοτώσω τὴν κοπέλα μου,
μήτ' ἄλλον θ' ἀναγκάσω ἀπ' τοὺς πολῖτες μου
χωρὶς νὰ θέλει· μὰ ποῖος τόσο εἶναι τρελός,
ποὺ θέλοντας θὰ δώσει ἀπ' τὰ χέρια του
τᾶγαπημένα τέκνα του γιὰ τὴ σφαγὴ ;
Καὶ τώρα θᾶντικρύσεις σύναξες πικρές,
κι ἄλλοι ἦταν δίκιο, λέγουν, νὰ βοηθήσουμε
πρόσφυγες ξένους, κι ἄλλοι ἐμὲ λὲν ἄμναλον·
Κι ἂν κάνω τέτοιο πρᾶμα, τότε εἶν' ἔτοιμοι
συμμεταξὺ τους πόλεμο νὰ κάνουν πιά.
Λοιπὸν ἰδὲς τα καὶ μαζί μου τρόπο βρὲς
κῆσεῖς κὴ χώρα τούτη νὰ γλυτώσετε,
κεῖν' μὴν πέσω στοῦ λαοῦ τὰ σιόματα.
Γιατὶ δὲ βασιλεύω σὰ στοὺς βάρβαρους·
ἀλλὰ θὰ λάβω δίκια, ἂν δίκια φέρνουμε.

Κορυφαῖος τοῦ χοροῦ.

Μπά ! δὲν ἀφήνει αὐτὴν τὴν πόλη ἕνας θεὸς
τοὺς ξένους νὰ βοηθήσει, ἐνῶ εἶναι πρόθυμη ;

Ἰόλαος.

Ὅμοιάζουμαι, παιδιά μου, μὲ τοὺς ναυτικούς,
ποὺ ἀφοῦ τῆς μπόρας ἐξέφυγαν τὴν ἄγρια ὁρμὴ
χερόπιασαν τὴ γῆς, μὰ πάλι οἱ ἄνεμοι
τοὺς ἐσπρωξαν ἀπ' τὴ στεριά στὸ πέλαγος.
Ἔτσι κι ἐμεῖς διωχνόμαστε ἀπ' αὐτὴν τὴ γῆς,
ἐνῶ πιά στᾶκρογιάλι της βρισκόμαστε,
θαρρώντας πὼς γλυτώσαμεν. Ἀλίμονο !

Μὰ τότε, δόλια ἐλπίδα, τί μ' ἐγλύκανες,
ἀφοῦ δὲ θ' ἀποτέλειωνες τὴν χάρη σου
Ἄλλ' ἂν δὲ θέλει νὰ σκοτώσει τὰ παιδιὰ
τῶν πολιτῶν του, αὐτὸς δὲν ἔχει φταίξιμο.
Καὶ τᾶλλα ποῦ εἶπε ἐγὼ τὰ παραδέχομαι

(Στὸ Δημοφῶντα)

Κι ἂν τέτοια θέλουν οἱ θεοὶ τὴν τύχη μου,
ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσω ἐγὼ τὴν χάρη σου.

Μὰ ἐσᾶς δὲν ξέρω τί νὰ κάνω, τέκνα μου.
Νὰ πᾶμε ποῦ ; Ποιόν θεὸ δὲ στεφανώσαμε ;
Σὲ ποιᾶς χώρας τὰ κάστρα καὶ δὲ φτάσαμε ;
Χανόμεσθε, παιδιὰ μου, θὰ μᾶς διώξουν πιά,
Ὅσο γιὰ μένα δὲ μὲ μέλει κιᾶν χαθῶ,
μόνον ποῦ σὰν πεθάνω θὰ χαροῦν οἱ ἐχτροί·
μὰ ἐσᾶς, παιδιὰ μου κλαίω καὶ καταθρηνῶ
καὶ τὴ γριὰ μάνα Ἀλκμήνη τοῦ πατέρα σας.
Ταλαίπωρη, μὲ τὴ μακριὰ σου τὴ ζωή,
κ' ἐγὼ ποῦ στὰ χαμένα τράβηξα πολλά.
Λοιπὸν σὲ χέρια ἐχτροῦ νὰ πέσουν' ἔπρεπε
καὶ τὴ ζωὴ ν' ἀφήσουμε κακὰ - ψυχρά.

(Γυρίζοντας ἔξαφνα πρὸς τὸν βασιλιά).

Μὰ ξέρεις τί νὰ κάνουμε ; Δὲν ἔχασα
τὴν κάθε ἐλπίδα σωτηρίας τῶν παιδιῶν·
Ἐμένα δόσε στοὺς Ἀργῖτες, βασιλιά,
στὸν τόπο αὐτῶν, καὶ μήτε ἐσὺ κιντύνευε,
καὶ τὰ παιδιὰ νὰ μοῦ γλυτώσουν· Ἐγὼ πιά
δὲν πρέπει τὴ ζωὴ μου ν' ἀγαπῶ· ἄς χαθεῖ.
Κι ὁ Εὐρουσθέας νὰ ντροπιάσει θὰ ἤθελε
πλειότερο ἐμένα, τοῦ Ἡρακλῆ τὸ σύμμαχο·
Γιατὶ ἔναι ἀνόητος. Πρέπει νὰ εὐχονται οἱ σοφοὶ
ν' ἄχουν σοφὸν ἐχτρό τους, κι ὅχι ἀνέγνωμον·
κ' εἴτι μπορεῖ κι ὁ δύστηχος νὰ βρεῖ εὐσπλαχνιὰ

Κορυφαῖος,

Γέροντα, αὐτὴν τὴ χώρα μὴν κατηγορεῖς·
μᾶς γίνετ' ἔτσι ἓνα ψεγάδι - ψεύτικο,
κακὸ ὅμως — πὼς τοὺς ξένους μας προδώσαμε.

Δημοφώντας,

Μιλᾶς παλληκαρίσια, ἀλλ' ἀνεκτέλεστα.
Δὲν ἦρθε ἐδῶ μὲ τὸ στρατό του ὁ βασιλιάς
γυρεύνοντάς σε. Κιᾶν χαθεῖ ἓνας γέροντας

τί θὰ κερδίσει ὁ Εὐρουσθέας πλειότερο ;

(Δείχνοντας τὰ παιδιὰ).

Ἐκεῖνος θέλει νὰ σκοτώσει αὐτοὺς ἐδῶ,
Γιατὶ εἶναι πάντα κίντυνος γιὰ τοὺς ἐχτροὺς
τὰ εὐγενικὰ βλαπτάρια, ποῦ δὲ λησμονοῦν
τὰ πάθια τοῦ πατέρα των. Καὶ πρέπει αὐτά,
νὰ τὰ προβλέπει ἐκεῖνος ὅλα πάντοτε.
Κι ἂν ξέρεις ἄλλη σκέψη χρησιμώτερη
ἐτοίμαζέ την, γιατί ἐγὼ πιά τᾶχασα
κεῖμαι ὅλο φόβο, τοὺς χρησμούς σὰν ἄκουσα.

(Βγαίνει ἀπὸ τὸ ναὸ ἡ Μακαριά).

(Ἐχει Συνέχεια)

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Μ. ΣΑΡΡΟΣ

Ἐκπαιδευτικὸς Σύμβουλος

ΟΙ ΚΑΛΗΤΕΡΕΣ ΜΕΡΕΣ

Οἱ καλῆτερες μέρες μας εἶναι
ὅσες πῆρεν ὁ χρόνος καὶ πᾶνε.
— Γλυκειὰ θύμηση, ἀθάνατη μεῖνε
ἀφοῦ οἱ πρώτες χαρὲς δὲν γυρνᾶνε.

Οἱ καλῆτερες μέρες μας εἶναι
ὅσες μένουν στὸ μέλλον χρυμένες.
— Ζοῦν σ' ἐσὲ τῆς Ἐλπίδας θεῖε κοῖνε
ὅλες οἱ ἀνοιξὲς οἱ περασμένες.

Οἱ καλῆτερες μέρες μας εἶναι
ὅσες τώρα μπορεῖ νὰ χαροῦμε.
— Ὡ ψυχὴ ποῦ διψᾷ πάντα πῖνε
κ' εἶναι ἀστεῖρεφτη ἡ Ἀγάπη ὅσο ζοῦμε.

(Παρίσι. 1925)

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Σ' ΕΧΩ ΧΑΣΕΙ

Στ' ἀλήθεια τώρα σ' ἔχω χάσει !
Μ' ἄφησες, λατρευτὴ ψυχὴ !
Μέσα στὰ αὐτιά μου εἶναι ἡ φωνή σου
Καὶ κάθε τόπος σου ἀντηχεῖ.

Πρῶτ' τὸ μάτι τοῦ διαβάτη
τοῦ κάκου προσπαθεῖ νὰ ἰδῇ
ἀπάνω στὸ γαλάζιο θόλο
κορυδαλὸ ποὺ τραγουδεῖ.

Κι' ἐγὼ τὸ βλέμμα μ' ἀγωνία
στὰ δάση στρέφω, στὰ κλαδιά·
σὲ προσκαλῶ μὲ τὰ τραγούδια·
Ἀγάπη μου, ἔλα, ἄχ, ἔλα πειά.

Goethe

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΟΡΕΑΣ

ΤΑ ΣΕΙΣΤΡΑ

Ἄς παίζουνε χλευαστικά τὰ γέλια σου, τὰ σειστρα
ποὺ σ' ἐλεφάντινο ραβδί, σὰν τὸ κορμί σου, ἀνάφτουν
τὴν ὄψη ποὺ τὴ σκάλησε κάποια σοφία μεθύστρα.
Καὶ τίς ἐλπίδες ζωντανὲς τὰ ὠραῖα σου χέρια ἄς θάφτουν.

Σὰ δροσομπάτης γέμισα τοῦ νοῦ μου τὴ μαῖστρα.
Καὶ στὸ Ἄστρ' ὅπου ἀνωφέλευτα τ' ἀρχαῖα τὰ κάλλη στράφτουν
τὴ φράση μου ἀπαλόχυσα, μυρώτρα καὶ χνουδίστρα,
σ' ἄκουρα χεῖλη ποὺ σιωποῦν καὶ ποὺ τίς μίγες χάφτουν.

Ἐνίωσα ἐκεῖ σάμπως πηγὴ κοσμογονίας τὸν πόνο
κι' ὅλο νικᾶω τὴν ἄρνηση. Μὰ μὲ τρομάζει μόνο,
τῶν ἀρχαγγέλων ποὺ βαστοῦν τὸ θρόνο μου μαυλίστρα,

ἡ μαύρη σου καὶ σουβλερὴ ματιὰ ποὺ φανερώνει
τὸ πετρομένο σου ὄνειρο σὲ μιὰ καρδιὰ ἀπὸ χιόνι.
Ἄς παίζουνε στὰ γέλια σου στριγγά, φοιχτά, τὰ σειστρα...

ΟΜΗΡΟΣ ΜΠΕΚΕΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Π. ΠΑΣΧΑΛΗ

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

(Ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς ἑκατονταετηρίδος του)

Ὁ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυβερνήτου ἀγὼν περιστρέφετο κυρίως εἰς τὸ τίς πρῶτος ν' ἀρπάσῃ τὴν ἐξουσίαν, ὅπως κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ βασιλέως εὑρεθῇ κατέχων αὐτήν. Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ ὑπέρτατος σκοπός, περὶ ὃν διεμάχοντο μὲν οἱ λογάδες τοῦ ἔθνους, ἐσφαγιάζετο δὲ τὸ ἔθνος αὐτό. Ἐάν τις φιλοπραγμονῶν, λέγει ὁ συγγραφεὺς τῶν Ἱστορικῶν Ἀναμνήσεων, ἀναδράμῃ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀγῶνος ὅπως ἀναζητήσῃ καιροὺς παραλλήλους πρὸς τοὺς δημιουργηθέντας μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καποδιστρίου, δὲν θὰ βραδύνη νὰ πεισθῇ ὅτι κυκεὼν καὶ κόλασις παθῶν, ἐρίδων, στάσεων, ἐκδικήσεων, ἐμφυλίων σπαργμῶν, ἀνόμων διοικήσεων, ἀνομωτέρων συνελεύσεων, ξενικῶν ἐπεμβάσεων, προσβολῶν κατὰ τῆς ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας, ἐξευτελισμοῦ δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν χαρκατήρων, δημεύσεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ, διαρπαγῆς τῶν κοινῶν, οὐδέποτε, οὐδ' ἐπὶ τῶν δεινοτάτων περιπετειῶν, κατήσχυνε τὴν Ἑλλάδα. Θὰ πεισθῇ πρὸς τούτοις, ὅτι οὐδεὶς περισσότερον τοῦ Καποδιστρίου ἐκήδετο τῆς πατρίδος καὶ ὅτι μετ' αὐτοῦ συναπεσβέσθη καὶ ὁ τελευταῖος τῆς φιλοπατρίας σπινθήρ.

Ὁ Καποδίστριας ἦτο κυρίως φύσις διπλωμάτου, καὶ ὡς διπλωμάτης ἐμεγαλουργήσεν. Ἡ διπλωματικὴ του δράσις ἦτο κολοσσιαία. Ὑπὲρ πάντας αὐτὸς συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ δοθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ Εὐβοία καὶ ἡ Ρούμελη. Ἦτο τὸ ὄνομά του μέγας μαγνήτης. Τὸ ἐφοβεῖτο ἡ Αὐστρία. Τὸ ἐσυλλογίζετο ἡ Ἀγγλία. Τὸ ἐλογάριαζεν ἡ Τουρκία. Τὸ ἐλάτρευεν ἡ Ἑλβετία, τῆς ὁποίας ὁ Καποδίστριας ἦτο ἐπίτιμος πολίτης. Τὸ ὄνομά του ἄλλοτε ἐξεπροσώπει τὴν μεγαλυτέραν τῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀσίᾳ δυνάμεων, τὴν Ρωσίαν. Ἦτο ὁ ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχικαγκελάριος αὐτῆς ὄνομα ὅπερ ἐνέκλειε δύναμιν 500,000 λογχῶν. Ἀλλ' ὅτι ὁ Καποδίστριας ἦτο τῆς Ἑλλάδος μόνον Κυβερνήτης, τί ἐντεπροσώπευε τὸ ὄνομά του ; Τοὺς ἀτάκτους τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τοὺς τακτικούς τοῦ Γεράρδου Οὔτε ἐξακισχιλίους ἀνδρας. Καὶ ὅμως, περίεργον ! Ὁ μαγνήτης δὲν ἔχει χάσει τὴν δύναμίν του. Μαγνήτης ἔλκων. Τί ἔλκων ; Τὴν Εὐβοίαν, τὴν Ἀκαρνανίαν, τὴν Ἀπτικήν. Ἐτὴ παρῆλθον ἀφ' ἧς ἐπερατώθη ὁ ἐπικὸς ἀγὼν, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐκινδύνευε νὰ μείνῃ μὲ μόνην τὴν Πελοπόννησον, ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Πύλης ! Μεγάλῃ τότε ἀνεδείχθη ἡ δύναμις τοῦ Καποδιστρίου. Ἀπὸ τὴν Αἴγινα, ἀπὸ τὸ Νάυπλιον ἐκυβέρνηε τὴν Εὐρώπην ! Ὁ Ρωσσο—Τουρκικὸς πόλεμος ἦτο ἐν μέρει ἔργον ἰδικόν του. Τὸν ἐξεσφενδόνησεν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς εἰρήνης ὡς πῦρ καλὸν, εἰς τὸ ὅποιον

ἔμελλε νὰ χαλυβδωθῇ ὁ θώραξ νέας μεγάλης Ἑλλάδος. Ἀλλὰ ὁ Δίβιτις ὑπέγραψεν ἐν Ἀνδριανουπόλει τὴν εἰρήνην κατὰ τὰ ἐπτακόσια ἐνενήντα ἐννεάμιου ὡς Ρῶσσοι, καὶ μόνον κατὰ τὸ ἡμισυ χιλιοστὸν ὡς Ἑλλήν. Καὶ ἀπὸ τοῦ φλέγον ἐκεῖνο πῦρ δὲν ἐξήλθεν οὐδὲ θώραξ, οὐδὲ κράνος διὰ τὴν Ἑλλάδα. Μόλις ἤχοι τινές, στερεώσαντες τὸ ὑπάρχον. Ἀλλ' ἰδοὺ μεγαλουργεῖ καὶ πάλιν τὸ διπλωματικὸν δαιμόνιον τοῦ Κυβερνήτου, ὁ μέγας οὗτος φυσητήρ. Ἀναβρίπτει τὸ ἀπειλούμενον νὰ σβεσθῇ πῦρ τοῦ Λονδινείου Συνεδρίου καὶ δίδει ψυχὴν εἰς τὴν ἄψυχον Εὐρώπην.

Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Καποδιστρίου ἡ ἀγωνιζομένη ἐλευθερία ἔγεινε πατροκτόνος. Διότι ὁ Καποδίστριας ἠνόησε ν' ἀφαιρέσῃ τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ τοὺς ὀλίγους καὶ νὰ τὴν δώσῃ εἰς τοὺς πολλούς. Νὰ συντρίψῃ τοὺς συνεχίζοντας τὴν τουρκικὴν παράδοσιν ἄρχοντας, ν' ἀνορθώσῃ δὲ τοὺς ἀρχομένους. Ὁ λαὸς, τὸν ὅποιον ἐβασάνιζεν ἡ τυραννία τῶν ὀπλάρχων τουρκοκοτζαμπάσηδων, ἀνέπνευσεν ὑπὸ τὴν φιλόστοργον διοίκησιν τοῦ Καποδιστρίου, καί, θεοποιῶν αὐτόν, τὸν ὠνόμαζε Μπαρμπαγιάννη! Ὅνομα ἀξίζον μίαν δόξαν καὶ ἐκχύνον χεῖμαρρον παρηγορίας καὶ ἐλπίδος. Δὲν ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς γεωργοὺς ὡς φεουδάρχης, ὡς συμφεροντολόγος, ὡς ἄρπαξ. Ὅ,τι εἶχε καὶ δὲν εἶχε τὸ ἔδωκεν εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον. Ἐφερνε χρήματα, δὲν ἔπερνε χρήματα. Εἶπεν εἰς αὐτόν τὸ Πανελλήνιον νὰ τοῦ ἀπονεύμῃ ὡς εἰς ἀρχηγὸν τοῦ κράτους ἐπιχορήγησιν. Ἡρνήθη, «Ἐνόσω ἔχω καὶ ζῶ μὲ τὰ δικά μου, δὲν ἐννοῶ νὰ ἐγγίσω χρήμα τοῦ δημοσίου· ὅταν τελειώσουν τὰ δικά μου τότε σκεπτόμεθα». Δὲν ἦτο λοιπὸν ἐκμεταλευτὴς αὐτός, δὲν ἦτο καταχραστής, δὲν ἦτο καταπατητὴς γαιῶν. Ἦτο λοιπὸν Μπαρμπαγιάννης. Ἦτο πατήρ. Ἀπὸ τῆς κεφαλῆς του διήλθον ἐν παρελάσει λευκοχιτώνων παρθένων αἱ μᾶλλον ἀκτινοβόλοι, αἱ μᾶλλον σωτήριοι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ιδέαι. Ὑλὴν καὶ πνεῦμα, ἡθικὴν καὶ πλοῦτον, ἀρετὴν καὶ χρῆμα, παραγωγὴν καὶ δύναμιν, στρατὸν καὶ ναυτικόν, γεωργίαν βελτιωμένην καὶ πίστιν ἀγροτικὴν, ὑπὲρ ὅλων ἐσκέφθη, ὑπὲρ ὅλων ἐμερίμνησε καὶ ἡργάσθη ὑπερανθρώπως.

Ὅ,τι ἑκεῖνος ἐδημιούργησεν ὕλικόν σώζεται ἀκόμη πολλαχοῦ, μνημόσυνον τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς στερεώτερον ἢ ἡ μνήμη τῶν καρδιῶν τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ τὸ ἡθικόν, τὸ ἀναπλαστικὸν οἰκοδόμημα, τὸ ἔργον τῆς ἐθνικῆς διαπλάσεως, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐν πορείᾳ ἀσφαλεῖ ἢ θελεε τραπῇ τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος τὴν ὁδὸν τοῦ μέλλοντος, ἐξέπνευσε μετ' αὐτοῦ.

Τοὺς σκοπέλους, ἐπὶ τῶν ὁποίων μετὰ πάροδον τόσων δεκαετηρίδων ἐμέλλομεν νὰ συντριβῶμεν, τοὺς διεῖδεν ἔκτοτε ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀχλὺος τοῦ μέλλοντος ἡ ἀσύλληπτος διορατικότης του. Ἐπεδίωκε νὰ θεμελιώσῃ πολιτικὰ ἤθη, καὶ νὰ ἰσχυροποιήσῃ καὶ περιφρουρήσῃ εἰς τὴν συνέδῃσιν τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα, εἰς τὸ ὅποιον

κατὰ μέγα μέρος ὀφείλετο ἡ ἐθνικὴ νεκρανάστασις. Καὶ ἔθετεν ἀσφαλῆ, βαθέα, στερεὰ τὰ θεμέλια τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας ὁ ἀνὴρ, τὸν ὅποιον, μετὰ τὸ τόσων ἐρπετῶν, καὶ ἀνδρες χρηστοί, ἄνδρες ἐθνικῶν ὑπηρεσιῶν, ἀφελεῖς ὅμως καὶ ἀπλοῖκαί καρδίαι, παραπλανηθεῖσαι ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν, παρεγνώρισαν καὶ ἐπολέμησαν διὰ λυσσώδους ἀντιδράσεως.

Τὴν οἰκονομικὴν καταπόνησιν ἐφοβεῖτο ἔκτοτε ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, τὴν καταπόνησιν, τὴν ὁποῖαν ἀσφαλῶς ἀπεργάζεται ἡ ἑλλειψὶς παραγωγῆς ἰσχυρᾶς, ἐθνικῆς οἰκονομίας ἀκμαίας, διαχειρήσεως τιμίας. Διὰ τοῦτο ἔκτοτε διεῖδεν, ὅτι μόνον τῆς γῆς τὰ στέρνα ἦσαν ἡ μίας. Διὰ τοῦτο ἔκτοτε διεῖδεν, ὅτι μόνον τῆς γῆς τὰ στέρνα ἦσαν ἡ οἰκονομικὴ ἐγγύη τοῦ μέλλοντος καὶ ἡ γεωργία καὶ ἡ βιομηχανία αἱ βάσεις οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας. Δὲν ἡσθάνετο ἐνθουσιασμόν διὰ τὰς χιλιάδας τῶν ἀμαθῶν ἱατρῶν, τῶν ἀκολασταίνοντων δικηγόρων καὶ τῶν ἀναλφαβήτων φιλολόγων, τοὺς ὁποίους θὰ μᾶς ἐχάριζεν ἡ πανεπιστημιακὴ ἐκπαίδευσις, καὶ ἦτο φωτισβέστης διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν ἀντίληψιν ἀκόμη πολλῶν ἐντίμων καὶ φιλοπατρίδων ἀνδρῶν. Τῷ εἶχε δὲ καταλογισθῇ καὶ πλάνη πολιτικὴ διὰ τὴν σπουδὴν μεθ' ἧς ἠθέλησε νὰ πατάξῃ τὴν τυραννίαν τοῦ κοτζαμπασισμοῦ, τὰς συνεχιζομένας καταχρήσεις καὶ τὰς πιέσεις τῆς τουρκικῆς παραδόσεως, διὰ τὴν τραχύτητα τῶν μέσων, δι' ὧν ἐπεδίωξε τὴν λαϊκὴν χειραφεσίαν. Ὁ λαὸς ὅμως δὲν εἶχε παραγνωρίσει. Τὸ στοργικὸν ὄνομα, μὲ τὸ ὅποιον τὸν ἀπεκάλει ἡ ἀφελὴς ἀφοσίωσίς του, ἦτο σύμβολον λατρείας καὶ προσκυνήματος.

Καὶ ἤδη ὅτε ἐνὸς αἰῶνος πάροδος ἐδικαίωσε τὴν θαυμαστήν, τὴν κατὰ πλῆθος διαίσθησιν του, οὐδεὶς ἤμπορεῖ σήμερον νὰ ἀμφισβητήσῃ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐκτροχιασμοῦ τῶν πολιτικῶν ἡθῶν, εἰς τὴν ἐξελισσομένην ὑπὸ νέας πάντοτε μορφᾶς κυριαρχίαν τοῦ κοτζαμπασισμοῦ, τὴν ἐπιβολὴν δηλαδὴ τῶν ἰσχυρῶν κατὰ τῶν ἀδυνάτων, τὰς περὶ τὸν δημόσιον πλοῦτον ἀδεῶς διαπραττομένας καταχρήσεις, τὴν ἀδυναμίαν τοῦ νόμου, τὴν ἑλλειψὶν κοινωνικῆς ἀσφαλείας καὶ τάξεως, τὴν ὁποῖαν ἀπήλασε τελείαν κατὰ τοὺς ἀγρίους ἐκείνους χρόνους ὑπὸ τὴν πατρικὴν κυβέρνησιν του ὁ ἐλληνικὸς λαός, ὅτι καὶ κατὰ τοῦτο εἶχεν ἀσφαλῶς διαγνώσει τὰ πράγματα θέλων νὰ διαπλάσῃ τὴν ἀπλᾶστον ἀλλ' ἀγαθὴν ζύμην τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, ὅπως αὐτὸς εἰργάζετο νὰ τὴν διαπλάσῃ, εὐρίσκων δ' ἀμειλίχτους ἐν τούτῳ πολεμίους μόνον ἐκείνους, τῶν ὁποίων νόμος ἦτο τὸ προσωπικὸν συμφέρον καὶ τοῦ νόμου τούτου ἐκτελεστὴς ἡ μάστιξ των. Ἐνσκηψάσης εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς ὑπὸ τῶν ὀρδῶν τοῦ Ἱμπραὴμ μεταδοθείσης πανώλους, ἔγραφε χαρακτηριστικώτατα πρὸς τὸν Ἰωάννην Γεννατᾶν, «Σοῦ σφίγγω τὸ χεῖρ χωρὶς νὰ φοβᾶμαι τὴν πανώλη. Ἡ μόνη πανώλης τὴν ὁποῖαν φοβοῦμαι εἶναι οἱ ἐν κακίᾳ καὶ ἀνικανότητι γηράσαντες ἄνθρωποι».

Καὶ ἐπὶ πλέον ὁ ἀνὴρ ὁ βιώσας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ξένου πολιτισμοῦ,

τοῦ ξένου κοινωνικοῦ βίου, δὲν εἶχε τίποτε ξενίζον εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ ἔτρεμεν εἰς τὴν ἰδέαν μήπως ξέναι συνήθειαι, ξένα ἥθη ἀλλοιώσουν τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἑλλήνου. Τὸν ἤθελε λιτόν, ἀπέριτον, ἐχόμενον τῶν παραδόσεων του τῶν ἐθνικῶν μετὰ ζηλοτυπίας ἀγρίας. Εἶχε φέρει ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας κόμης δὲ Ροὰν εἰς Ναύπλιον κιβώτιά τινα περιέχοντα πολυτελῆ ἐπιπλκ. Δακρύων ὁ Κυβερνήτης τὸν παρεκάλει νὰ μὴ τὰ χρησιμοποίησῃ, διότι ἡ θεὰ των θὰ καταστήσῃ γνωστὰς εἰς τοὺς Ἑλληνας ἀνάγκας τὰς ὁποίας δὲν αἰσθάνονται, θὰ ἐμπνεύσῃ, ἔλεγε, πόθους ἀπολαύσεων, τὰς ὁποίας ἡ πτωχεία των δὲν ἐπιτρέπει. Κοινωνικὸν κίνδυνον θὰ δημιουργήσῃ, ἔλεγεν, ἡ πρόωρος εἰσβολὴ ἀναγκῶν, τὰς ὁποίας δὲν ἔμπορουν νὰ θεραπεύσουν τὰ μέσα τοῦ τόπου.

᾽Ω! Ἄν ἐσηκώνετο σήμερον ἀπὸ τὴν γαλήνην τοῦ τάφου του ἐν μέσῳ τοῦ συγχρόνου κοινωνικοῦ κυκεῶνος, τῆς ὀθνεῖας εἰσβολῆς ἡθῶν καὶ ἔξεων ἐκλουσῶν τὰ κοινωνικὰ θεμέλια, ὅποιον μαρτύριον θὰ ἐδοκίμαζεν ἡ ψυχὴ του ἡ ἀγία!

Ἄλλ' αὐτὸς ἐκεῖ εἰς τὸν ἐρημικὸν ναὸν τῆς Πλατυτέρας κοιμᾶται ὑπὸ τὴν πλάκα τὴν φέρουσιν ἀπλῶς τὸ ὄνομά του τὸ τίμιον, καὶ ἂν ἡ εὐγνωμοσύνη μας, ἀνάλογος πρὸς τὸ ἠθικὸν ἡμῶν ἀνάστημα, μόνις μετὰ ἓνα ὀλόκληρον αἰῶνα ἀνήγειρε τὸν ἀνδριάντα τοῦ ὑπερόχου ἀνδρὸς εἰς τὴν πρωτεύουσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ ἀδέκαστος ἱστορία πολὺ πρότερον ἀπέδωκεν εἰς αὐτὸν δικαιοσύνην, καὶ αἱ συμφοραί, τὰς ὁποίας ἐπὶ πλέον τῆς μιᾶς ἑκατονταετηρίδος πλανώμενοι εἰς ἀδιεξόδους τρίβους ἐδοκίμασάμεν, ἐδικαίωσαν τὰς προόψεις Ἐκείνου, ὅστις ἔκτοτε ἐγνώριζε τί ἔπρεπε νὰ ἀπομακρύνῃ καὶ τί νὰ ἐπιδιώξῃ ἐν τῇ ὀργανώσει τοῦ νεοπαγοῦς κράτους.

Πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν ξένων καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἠγωνίσθησαν ἐξ ἐμπαθείας καὶ προκαταλήψεως νὰ ὑποβιβάσωσι τὴν φαεινὴν διάνοιαν καὶ τὴν εὐγενῆ φιλοπατρίαν τοῦ Καποδιστρίου· ἀλλὰ πᾶς ἀπροσωπὸληπτος κριτῆς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἡ νεωτέρα Ἑλλάς δὲν παρήγαγεν ἄνδρα μεγαλοφύεστερον, ἀγαπήσαντα δ' αὐτὴν εἰλικρινέστερον καὶ φιλοστοργότερον. Οἱ δημεγέρται παρῆλθον· ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ Καποδιστρίου μένει καὶ θὰ μένῃ ἀθάνατον, διότι ἤλθεν ἐν μέσῳ εὐλογιῶν καὶ ἔπρεσεν ἐν μέσῳ εὐλογιῶν. Ἴσως δὲ αἱ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐπελθοῦσαι ἀλλεπάλληλοι ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος συμφοραὶ πρέπει νὰ ἐξηγηθῶσιν ὡς τιμωρὸς τις Νέμεσις. Ἐπόρουν πῶς δὲν ἔδωκεν εἰς τὸ κράτος ἐλευθέρους θεσμούς. Ἄλλ' ἔπρεπε νὰ ἀπορήσουν ἐξ ἴσου βλέποντες ἀρχιτέκτονα ἐπιθέτοντα τὴν κορωνίδα πρὶν κτίσῃ τὰ θεμέλια τοῦ οἰκοδομήματος. Παραλαβὼν τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἱμπραῆμ ἐσπαρμένην δι' ἄλατος, πᾶν ἄλλο βεβαίως ἔπρεπε νὰ συλλογισθῇ ἢ νὰ δημιουργήσῃ κοινοβούλια, ὑπεύθυνα ὑπουργεῖα καὶ πανεπιστήμια. Ἐπρεπε μᾶλλον νὰ δώσῃ ἄρτον στέγην καὶ ἐνδύματα

εἰς τὸν λιμοκτοτοῦντα, ἄστεγον καὶ γυμνητεύοντα λαόν, εὗρε χάος καὶ ἔπλασε κράτος διοικήσας τὴν Ἑλλάδα μὲ στοργὴν πατρικὴν καὶ ἀνιδιοτελῶς ὡς δίκχιος Ἀριστείδης καὶ ὄχι ὡς Καῖσαρ.

Τίς οἶδε ποῖαν θὰ ἐδημιούργει τὴν Ἑλλάδα, ἐὰν δὲν ἐπιπτεν ὁ μέγας ἀνὴρ πρὶν τελειώσῃ τὸ ἔργον του! Ἄλλ' ἠγέρθησαν ὑποσκελισθέντες τινὲς ἀρχολίπαροι καὶ ἀνακηρύξαντες ἑαυτοὺς συνταγματικούς, λέξιν, τὴν ὁποίαν οὔτε νὰ συλλαβίσωσιν ἤξευρον οἱ πλεῖστοι, ἀνέτρεψαν τὴν νόμιμον τάξιν καὶ ἐπέβαλον διὰ τῆς βίας εἰς τὸν λαόν Σύνταγμα, τοῦ ὁποίου οὗτος δύο μόνον ἔβλεπε ψηλαφητὰς ὑποστάσεις, τὴν κλοπὴν καὶ τὴν δόλῃ. Ἐν δὲ μόνον μετὰ τὸν Καποδίστριαν ὑπῆρξεν τῆς κωμωδίας ταύτης τὸ θῦμα· ἡ Ἑλλάς.

Ἰδοὺ ἐν ὀλίγοις ἡ ἱστορία του. Ἱστορία ἀνδρὸς φύσει μεγάλου, κυβερνήσαντος καὶ τελευτήσαντος ὡς μεγαλομάρτυρος! Ἦτο ἡ τελευταία θυσία, τὴν ὁποίαν εἶχε νὰ κάμῃ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Τὴν ἔκαμεν ὡς ἀνὴρ καὶ τὴν ὑπέστη ὡς ἅγιος. Τοὺς εἶδε τοὺς δολοφόνους καὶ ἐπρονόησεν ἡ ψυχὴ του. Ἀνέβλεψε πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Ροδίου καὶ ἐσκέφθη πρὸς στιγμὴν νὰ σωθῇ. Ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ ἀρνηθῇ τὸ ὕστατον ὑπὲρ τῆς φιλτάτης τοῦ Ἑλλάδος μαρτύριον. Ἐδόθη, παρεδόθη καὶ ἔσβυσε! Χωρὶς ἓνα στεναγμόν, χωρὶς καμμίαν λέξιν πόνου. Οἱ στεναγμοὶ εἶχον ἐξαντληθῇ, καὶ αἱ λέξεις ἐπίσης. Ἐν καὶ μόνον ἀπέμενε: Νὰ ἠχήσῃ ὁ γδοῦπος τοῦ σώματός του πίπτοντος καὶ ν' ἀκουσθῇ ἡ φρικαλέα κραυγὴ: Ἐσκότωσαν τὸν Κυβερνήτην. Οἱ δέιλαιοι! Δὲν τὸν ἐφόνευσαν· τὸν ἀνέστησαν.

Ἐγγραφον ἐν Ἀνδρῳ.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΠΑΣΧΑΛΗΣ

ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ

Στὴ φίλῃ μου Ἀρχαϊάναςαν ἀπάνω στίς ρυτίδες ἐπῆγεν ὁ μυριόχαρος καὶ κάθισεν ὁ Ἔρως.

Ἄ! ἔρασταί!

Ποὺ δρέψατε τὸ δροσερὸ τῆς ἡβης τῆς λουλουδι — ἐκείνην νιὰ σὰν ἦτανε, πρωτᾶρα, στὸν καιρὸ τῆς — σὰν ποιά φωτιά νὰ νιώσατε, σωστὴ μιὰ πυρκαγιά!

Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΗΣ

M. ΒΑΛΣΑ

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΘΕΑΤΡΟ (*)

(Μετάφραση τῆς Δίδας Κορνηλίας Γράκχου ἀπὸ τὸ γαλλικὸ ἀνέκδοτο
κεῖμενο, θεωρημένη ἀπὸ τὸ συγγραφέα)

Εἶναι ἀρκετὰ παράξενο πῶς ἀπὸ μιὰ περιέργη τροπὴ τῶν πραγμάτων τὸ ἴδιο τὸ αἷτιο μετέτρεψε ξαφνικὰ τὴν ἐκκλησίαν σὲ προστάτρια τοῦ θεάτρου. Παρουσιάζεται ὁ Ἄρειος καὶ ταράζει τὸν δρίζοντα καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν γαλήνην μετὰ τῆς διδασκείας του γιὰ τὴ δογματικὴν τριάδα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁπαδῶν του φουσκώνει τόσο ἀπότομα ποῦ ἀνησυχεῖ στὰ γερά τοὺς παπάδικους κύκλους. Ἡ δογματικὴ ἐριδὲς ξεφυτρώνουν, σειρὰ - σειρὰ ὁ Νεστόριος, οἱ Μακεδόνιοι, οἱ Μονοφυσίτες, οἱ Μονοθελῆτες κ.τ.λ. ζαλίζουν τὸν κόσμον, ἀλληλοτρῶγονται μετὰ κούφια ἐπιχειρήματα καὶ ἀλληλοαναθεματίζονται. Ἡ ζέση, ὁ ζήλος, ἡ ὁρμή, ἡ λύσσα, ἡ τύφλωση ἀντικαθιστοῦν τὴν εὐθυκρισίαν. Τὸ κράτος, παρὰ τοὺς μεπλάδες του γιὰ τὴν ἀμυνα τῶν ἀπεράντων καὶ κάθε τόσο μετατοπιζόμενων συνόρων, τὰ χρειάστηκε καὶ ἡ ἐκκλησία φοβήθηκε γιὰ τὰ καλά. Ἐφτανε ν' ἀγγίξῃ κανεὶς μιὰ πετρίτσα τοῦ δόγματος γιὰ νὰ καταρρεύσῃ στάχτη τὸ θρησκευτικὸ οἰκοδόμημα. Μὲ κάθε θυσία ἔπρεπε ν' ἀποσοβηθῇ τὸ κακό. Ἀλλὰ ποὺς λογαριάζει τῆς ἐκκλησιαστὲς ποινές; ὁ λαὸς δὲ σκοτίζεται καὶ οἱ αἱρετικοὶ χλευάζουν τὸ δόγμα δημόσια. Μερικοὶ αὐτοκράτορες πάλι ἀπὸ τὸ φόβον μὴν παραδυναμώσῃ ἡ ἐκκλησία, ἀναγνωρίζουν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀρείου ὡς ἀντιπροσωπευτικὴν τῆς ἐπίσημης θρησκείας.

Οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μάταια συγκαλέσανε οἰκουμενικὴ σύνοδο γιὰ νὰ καταδικάσῃ τὸν Ἄρειον. Τὸ μόνον ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς δουλειᾶς στάθηκε νὰ αὐξηθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁπαδῶν τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ αἰρεσιάρχου. Νὰ συνέβῃ ἄραγε αὐτὸ γιὰτὶ ὁ λαὸς ἐνδιαφερότανε τόσο στὰ δογματικὰ ζητήματα, ὥστε ἔπαιρνε τὸ μέρος τοῦ Ἀρείου; Μήπως ἡ καινοφάνεια τῆς διδασκαλίας του νὰ σαγήνευε τὰ πλήθη σὲ τέτοιο σημεῖον; Δὲ βαριέστε! Κεῖνο ποῦ κρατοῦσε τὴ μάζαν δὲν ἦταν βέβαια οἱ λαβυρινθώδικες λεπτολογίαι τῶν δογμάτων ἀπὸ τῆς ὁποῖας δὲν καταλάβαινε κουκοῦτσι, παρὰ πολὺ περισσότερο, τὰ μέσα τῆς προπαγάνδας γιὰ τὴ διάδοση τοῦ Ἀρειανισμοῦ. Ἀπὸ αὐτὰ λοιπὸν τὰ μέσα ἦταν καὶ τὸ θέατρο, δηλαδὴ ἡ θεαματικὴ διασκέδαση ποῦ οἱ «ὀρθόδοξοι» εἶχαν ξαποστείλῃ, στὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον. Τὸ θέαμα χρησίμευε τὸ ἀκαταμάχητο ὄργανον κάθε προσηλυτισμοῦ. Ὁ Ἄρειος γιὰ τοὺς σκοποὺς του ἐκμεταλλεύεται τὴν ἀδυναμία τοῦ λαοῦ, κολακεύει τὰ

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον τεῦχος

γοῦστα του καὶ ἐγκαινιάζει στὸ λειτουργικὸ τυπικὸ μιὰ ἐξωτερικὴ πομπὴ ποῦ μετέλλαξε τὴ λειτουργίαν σχεδὸν σὲ παράσταση.

Συνδέεται τὴ Θάλεια (1) εἶδος λειτουργικοῦ ποιήματος, κατὰ τὴ μαρτυρίαν τοῦ Ἀθανασίου, τοῦ πιὸ ἀσπονδου ἀντιπάλου του. Τὸ θεατρικὸ στοιχεῖον ἀνακατώνεται μετὰ τῆς προσευχῆς καὶ πολὺ γρήγορα δεσπόζει. Ἡ παντομίμα καὶ ὁ χορὸς θυμίζουν τὰ ἐπεισόδια τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ «ὑπεραγία» λειτουργία καταντᾷ παρωδία καὶ ἡ ἀκολουθία παίρνει τὸ χαραχτῆρα θεατρικῆς ἐχτέλεσης.

Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη θεωρούμενη ἡ ἀλματικὴ πρόοδος τῆς νέας αἵρεσης ἰδίως στὴς λαϊκὰς τάξεις δὲν πρέπει νὰ μᾶς ξαφνιάξῃ. Διαδιδόμενη ἀπὸ ἓνα θρασὺ καὶ ἐξυπνὸ ἀρχηγὸ ποῦ ἤξερε νὰ συνδυάσῃ τὴν ὑψιστὴ πολιτικὴν του μετὰ τῆς ἀδυναμίας καὶ τῆς δεισιδαιμονίας τοῦ λαοῦ, ἦταν φυσικὸ ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀρείου νὰ ἔχῃ μ' αὐτοὺς τοὺς ὅρους μιὰ ἐξαιρετικὴ τύχη.

Οἱ ἀντίπαλοι πολὺ γρήγορα κατάλαβαν πῶς, γιὰ νὰ πολεμήσουν τὴν αἵρεση, ἡ ἀποφάσεις τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, τὰ ἀναθέματα, οἱ ἀφορισμοὶ καὶ ἡ κόλαση ἦταν κοροφέςαλα.

Δὲν εἶχαν νὰ διαλέξουν τὴν θεραπείαν καὶ ἔπρεπε νὰ σκοτώσουν τὸ κακὸ μετὰ τὸ κακὸ καὶ νὰ χρησιμοποιήσουν τὰ ἴδια μέσα. Στὴ Θάλεια τοῦ Ἀρείου ἀντιτάξανε τὴν Ἀντιθάλεια. Ἡ μουσικὴ ποῦ εἶχε καταδικάσῃ ἡ Ἐκκλησία σὰν εἰδωλολατρικὸ σύνεργον γρήγορα ξαναβάλλθηκε στὸ λειτουργικὸ τυπικόν, (2) ὅπου ἔμελλε ἀργότερα, ἰδίως ἀπὸ φωνητικὴ ἀποψη νὰ πάρῃ τεράστιες καὶ ἀνυπολόγιστες διαστάσεις καὶ νὰ ἀποτελέσῃ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ὀρθόδοξης ἀκολουθίας.

Ἐστὶ ἐπὶ ἓνα ὁλόκληρον αἰῶνα οἱ Ἀρειανοὶ μετὰ τὸ νὰ ἔχουν εἰσαγάγῃ τὸ θεαματικὸν στοιχεῖον εἰς τὴν λειτουργίαν, προκαλέσανε μιὰ πεισματάρικην ἀντίδρασιν τῶν ἀντιθέτων καὶ τελικὰ τὸ θέατρο, ἐνῶ πρὶν τὸ ἀπειλοῦσε τελειωτικὴ ἐξαφάνισις, βρῆκε τὸ μέσον νὰ φυτοζωῇ κουτσὰ στραβά. Ἡ Ἐκκλησία γιὰ νὰ περισώσῃ τὰ συμφέροντά της δέχτηκε ἀρκετὰ ἐπιτήδεια νὰ τὰ σιάξῃ μετὰ τὸ θανάσιμον χθελινὸν ἀκόμα ἐχθρότης. Ἐξ ἄλλου πολλοὶ κληρικοὶ δὲν ἔκρυβαν τῆς προτιμῆσεως τοὺς γιὰ τοὺς σκηνηκοῦς Ἕλληνας ποιητὰς, ποῦ ἄρεζαν πάντοτε, καὶ παρ' ὅλα, καὶ κυρίως στὰ μορφωμένα πρόσωπα ποῦ ὁ ἱππόδρομος δὲ μπορούσε νὰ συγκινήσῃ καθόλου. Ἀξίζει τὸν κόπον καὶ εἶναι νόστιμον νὰ

(1) Δυστυχῶς αὐτὸ τὸ ἔργον δὲ σώθηκε ἀκέραιον. Τὰ λίγα ἀποσπάσματα ποῦ ὑπάρχουν δὲν μποροῦν νὰ δώσουν μιὰ ἀκριβῆ ἰδέαν τοῦ ποιήματος μ' ὅλες τῆς λεπτομέρειας. Ἦταν φαίνεται μιὰ ἀπομίμησις τῶν *Φλυάκων*, σήμερον χαμένων, τοῦ Σωτᾶδου. Εἶναι βέβαιον πῶς ὁ Ἄρειος μετὰ τὸ νὰ ἔχῃ μιμηθῇ, τοῦλάχιστον ἐν τῇ μετρικῇ του, ἓνα ἀρχαῖον ποιητὴν, ἔδωκε στοὺς ἀντιπάλους του ἓνα περισσότερο ἐπιχείρημα νὰ τὸν χτυπήσουν μετὰ τὴν προσωπιδίαν τῆς ἡθικῆς.

(2) Βλέπε Σάββα: «Κρητικὸν Θέατρον», εἰσαγωγὴ σελ. ρμγτ'.

ἀναφέρουμε πῶς ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, αὐτὸς ὁ φανατικὸς ἐχθρὸς τοῦ θεάτρου, εἶχε καταπιαστῇ στὰ νειᾶτα του νὰ μεταφράζη κωμωδίες τοῦ Ἀριστοφάνη. ⁽¹⁾ Τὰ δοκίμια του δὲν ὑπάρχουν· ὁ συγγραφέας μήπως τὰ ἐξαφάνισε σὲ μιὰ κρίση μετάνοιας, ἐμφορημένος ἀπὸ τὴν ἐπιφοίτηση τῆς θείας χάριτος; (!!!) Χωρὶς νὰ προσπαθῇσῃμε νὰ λύσωμε ἕνα παρόμοιο πρόβλημα, ποῦ δὲν ἔχει δὲ καὶ τόσο σπουδαῖο ἐνδιαφέρον, περιοριζόμεστε νὰ θυμίσουμε τοὺς Ρωμαίους πατρικίους ποῦ καμώνουνταν δημόσια πῶς περιφρονοῦσαν τὰ Ἑλληνικὰ ἔργα, καὶ ποῦ τὰ ἀπολάμβαναν κρυφὰ στὴ σιωπὴ καὶ στὴ μοναξιὰ τοῦ σπητιοῦ τους.

Ἡ περίπτωση τοῦ Χρυσοστόμου δὲν ἦταν μοναδική. Πολὺ πιὸ πρῶτα καὶ πολὺ πιὸ ὕστερα ἀπὸ τὸν Ἀρειο πολυάριθμοι ὑψηλοὶ ἀξιωματοῦχοι τῆς Ἐκκλησίας, παρὰ τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ δόγματος, ἀφέθηκαν νὰ σαγηνευτοῦν στὰ χάσματα καὶ τὴν ὁμορφιὰ τῶν ἀρχαίων ἀναγνωσμάτων. Ἀπ' αὐτὸ βγήκαν ἕνα σωρὸ σχολαστικὲς ἀσκήσεις καὶ ἀπομιμήσεις τῶν ἀρχαίων προτύπων τῇ Βυζαντινῇ ἐποχῇ. Οἱ ὕμνοι τοῦ Συνεσίου, οἱ στίχοι κάποιας ἀδέσποτης *Κλυταιμνήστρας*, γιὰ τὴν ὁποία θὰ μιλήσουμε παρακάτω, εἶναι οἱ μαραγκασμένοι καρποὶ τῆς μελέτης τῆς ἀρχαιότητος ἀπὸ ἐκείνους ποῦ εἶχαν ἐπάγγελμα ἕνα δόγμα ποῦ ἐπέβαλε τὴν ἐξαφάνιση κάθε Ἱχνους τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου.

Ἡ φήμη τῶν Ἑλλήνων τραγικῶν στὴ βυζαντινὴ μεσαιῶνα ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τοὺς σχολιαστὲς τοῦ Σοφοκλῆ ποῦ σημειώνουν ὅτι τὰ ἀρίστουργήματά του ἄρεζαν ξεχωριστὰ καὶ κυρίως ὁ *Αἴας*, ἡ *Ἡλέκτρα* καὶ ὁ *Οἰδίπους Τύραννος*. Μαζὺ μὲ ἄλλα μαθαίνομαι πῶς ὁ Εὐγένιος πρὸς τὸ τέλος τοῦ Ε' αἰῶνα σχολίαζε μερικὲς ἀπὸ τῆς σωζόμενης τραγωδίας τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Σοφοκλῆ. Ὁ Τρικλίνιος ἀργότερα ἀνάλαβε τὴν ἴδια ἐργασία. Ὅσο γιὰ τὸν Εὐριπίδη, αὐτὸς τρέλλαινε ὅλο τὸν κόσμον· οἱ λαξευτοὶ καὶ τορνευμένοι στίχοι του, ἡ παθητικότητά του ἦταν πάντα μαγεία γιὰ τοὺς μορφωμένους. Ἀκόμη ὁ Λιβάνιος ἀναφέρει τὸν Ἀλκαῖο, τὸ Μένανδρο καὶ τὸν Ἀριστοφάνη ποῦ πάντα ἦταν ἀπὸ τοὺς ἀγαπημένους δραματικούς συγγραφεῖς ποῦ παιζόταν ἀπὸ θέατρο σὲ θέατρο στὴ Μικρὴ Ἀσία.

Ἄν λοιπὸν ἡ ἐπίσημη ἐκκλησία, μὴ ποῦ εἶχε ἑξάστερα δηλώσει νὰ τσακίσῃ τὸ θέαμα, ἀναγκάστηκε, ἀπ' ἀφορμὴ τῆς καινοτομίας τοῦ Ἀρείου καὶ τοῦ λειτουργικοῦ θεάτρου τῶν Ἀπολλιναρίων (Δ' αἰῶνας), ὅχι μόνον νὰ ἀναστείλῃ τὰ ἀναθέματά της σὲ ἡθοποιούς καὶ θεατές, ἀλλὰ στὸ τέλος νὰ υἱοθετήσῃ τὸ θέατρο γιὰ τὰ συμφέροντά της, εἶναι πολὺ φυσικὸ νὰ συμπεράνωμε ὅτι ἡ κρυφὴ λατρεία γιὰ τὰ ἀρχαῖα γράμματα εὗρισκε εὐκαιρία ἐξαιρετικὴ καὶ ἀνέλπιστη κάτω ἀπὸ τὸ κάλυμμα

τῆς εὐλαβείας γιὰ νὰ ἐκδηλωθῇ πιὸ ἐλεύθερα. Μὲ τὴν πρόφαση νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ ἀνάγκη τοῦ θεάτρου, ἐπιδιδότανε ὁ κάθε ρασοφόρος στὴν ἀπομίμηση τῶν ἀρχαίων δραμάτων, ἀντλώντας μπόλικα ἀπὸ τῆς αἰώνιας δροσερῆς καὶ ζεῖδωρης πηγῆς τῆς ἀρχαίας ποίησης. Ἐπόμενο αὐτὲς ἡ ἀντιγραφὲς νὰ μὴν ἦταν παρὰ πενιχρὲς ἀπομιμήσεις λαμπρῶν προτύπων, καὶ μολονότι μὲ συστηματικὲς ἐρευνες μποροῦμε νὰ συντάξουμε ἀρκετὰ μακρὸν κατάλογο συγγραφέων καὶ ἔργων, ποῦ ἀποδείχνουν τὴν ὑπαρξὴ χριστιανικοῦ θεάτρου στὴ βυζαντινὴ ἐποχῇ, ὅλη αὐτὴ ἡ δραματικὴ φιλολογία σχεδὸν δὲν ἀξίζει καὶ μεγάλα πράγματα. Ἐνδιαφέρει τὸν συλλέκτη περιέργων, τὸ βιβλιογράφο, ἀλλὰ καθόλου τὸν κριτικὸ καὶ τὸν αἰσθητικὸ.

Μολαταῦτα εἶναι ἰδιαίτερο εἶδος «Τὸ χριστιανικὸ δράμα» ποῦ τὰ πρῶτα του Ἱχνη χρονολογοῦνται πολὺ πρὶν ἀπὸ τοὺς Ἀπολλιναρίους, τὸν Ἀρειο καὶ τὸν ἀντίπαλό του τὸν Ἀθανάσιο, πέρνει σιγὰ σιγὰ μορφὴ ἔξω ἀπὸ τὴν ἐμπνευση τῆς εἰδωλολατρικῆς μυθολογίας. Ἦδη τὸν Γ' αἰῶνα ὁ μάρτυρας Μεθόδιος ποῦ θεωρεῖται ἀπὸ τὸν κ. Λάσκαρη ⁽¹⁾ ὁ δημιουργὸς τοῦ χριστιανικοῦ δράματος, μεταχειρίστηκε τὴν δραματικὴ μορφὴ γιὰ νὰ χτυπήσῃ τὸν Ὠριγένη καὶ τοὺς γνωστικούς. Οἱ χριστιανοὶ δραματογράφοι φροντίζουν νὰ ἐφαρμόσουν στοὺς χριστιανικοὺς μύθους τὰ ἐξωτερικὰ σχήματα καὶ τὴν στιχουργικὴ τῆς ἀρχαίας τραγωδίας καὶ πότε πότε δὲ διστάζουν καὶ νὰ κλέψουν εὐλαβέστατα στίχους ὁλοκλήρους. Ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα. Τὸ ἔργο τοῦ Εὐριπίδη ἰδιαίτερα εἶχε λεηλατηθῇ ἀδιάντροπα. Μὴ νομίση ὅμως κανεὶς πῶς μποροῦσε νὰ στηλιτεύσῃ γιὰ λογοκλοπὰ τοὺς συγγραφεῖς αὐτῆς τῆς μαστάρδικης παραγωγῆς. Ἀπ' ἐναντίας αὐτοὶ οἱ χριστιανοὶ «ποιητὲς» θεωροῦσαν τέτοιες κλοπὲς σὰν ἕνα τίτλο τιμῆς καὶ ἕνα συστατικὸ τοῦ ἔργου των, ἀφοῦ τὸ παρουσίαζαν μὲ τὴ μνεῖα κάτω ἀπὸ τὸν τίτλο πῶς τὸ συνθέσανε κατὰ τὴ μέθοδο τοῦ Εὐριπίδη «more Euripideo» καὶ μάλιστα καμάρωναν γιὰ δαῦτο! ⁽²⁾ Πολὺ πρὶν τὸ Μολιέρο οἱ θεατρικὰ καὶ συγγραφεῖς σοφύρωναν τὰ χρειάζόμενά τους ὅπου τὰ βρίσκανε.

Τὰ βιβλικὰ ἐπεισόδια, ὁ γολγοθὰς, τὰ συναξάρια τῶν ἁγίων τὰ βασανιστήρια τῶν μαρτύρων ἀποτελοῦσαν τὰ κύρια θέματα ὅπου βλέπει κανεὶς τὸ ὕψος καὶ τὴν ἐκφράση τὴν κλασσικὴ νὰ ἐκτελιζοῦνται μὲ τὴ χριστιανικὴ μυστικοπάθεια καὶ ἰδεολογία. Πόσοι στίχοι τῆς *Μήδειας* δὲν πέρασαν στὸ στόμα τῆς Θεοτόκου ὅταν ἔκλαιε τὴν τύχη τοῦ γιου της! Ὅμως μ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἐξωτερικὴ ὁμοιότητα καὶ τὴν ταυτότητα τοῦ τραγικοῦ στίχου, πόση ἐπιτήδευση, πόση ψυχρότητα! Ὁ διασκευαστὴς γδύνει τὴν τραγωδίαν ἀπὸ τὰ ὠραιότερά της στολίδια, ἀλλὰ εἶναι ἀνίκανος νὰ συγκρατήσῃ τὴν ὁμορφιά της.

⁽¹⁾ Βλέπε ἕνα πολὺ ἐνδιαφέρον ἄρθρον τοῦ Jules Janin στὴ Revue des deux Mondes τομ. ΙΣΤ' «Ἡ ἀρχαιότητα καὶ οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας».

⁽¹⁾ Τὸ θέατρον ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, Θεατρικὰ ἐν τῇ Ἀνατολῇ παραστάσεις.
⁽²⁾ Βλέπε τὸ «Χριστὸς πάσχων».

Τί ὥραϊα πτώματα αὐτὰ τὰ λείψανα τοῦ χριστιανικοῦ δράματος! Μοιάζουν σὰν ἀπολιθωμένα ἀπὸ τὰ χνῶτα τῆς Ἐκκλησίας. Διαβάζοντας αὐτὲς τῆς δραματικῆς παραγωγῆς, διαισθάνεται κανεὶς τὴν ὑπερβολικὴ καὶ σχολαστικὴ λατρεία τῆς μορφῆς τῶν ἀρχαίων ἔργων ποῦ καταπνίγει κάθε αὐθόρμητο αἶσθημα, κάθε ἀνάταση γιὰ νέα δημιουργία. Πάντως εἶναι βέβαιο πῶς δὲν μπορούσαν νὰ λείψουν ἔργα μὲ ὑποθέσεις καθαρὰ μυθολογές. Ἡ ποίηση καὶ ἡ ἀρχαία μυθολογία, τὰ σύμβολα, οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἥρωες δὲν εἶχαν σβύση ὁλότελα.

Ἀλλὰ ἡ ἰδέες δὲν εἶναι ποιὰ ἡ ἴδιες μὲ τῆς περασμένες. Ὁ μέγας Πὰν εἶχε πεθάνει. Ὁ λαὸς ἐνδιαφερόταν περισσότερο γιὰ τὰ θαύματα τῆς Παναγίας, ἢ γιὰ τὸ ξύλινο εἰκόνισμά της, παρὰ γιὰ τὰ κακοπαθήματά τοῦ Ἡρακλῆ ἢ γιὰ τῆς συμφορῆς τοῦ Ἀγαμέμνονα. Τὸ μαρτυρολόγιο τῶν ἁγίων ἦταν πηγὴ ἀστείρευτη μύθων ὅπου ἡ δεισιδαιμονία ἔπαιρνε καὶ ἔδινε.

Ἡ θαυματουργὴς διηγήσεις ἦταν τὸ ψωμὶ καὶ τὸ τυρὶ κάθε κουβέντας. Κάθε τόσο καὶ ἓνας καινούργιος ἅγιος δόξαζε, μὲ τῆς σχετικῆς παραλλαγῆς, τὴν ψυχροσωτήρια ἰδεολογία τῶν πολυαρίθμων συναδέλφων του. Ἄν ἡ ἀρχαία τραγωδία τραβοῦσε ἀκόμα κόσμος, ἦταν καὶ ἀπ' ἀφορμὴ τῆς σκηνοθεσίας καὶ τῶν ἰντερμέδιων ποῦ συνήθιζαν νὰ παραχώνουν σὲ μιὰ παράσταση. Τὸ ἀττικὸ πνεῦμα δὲν ἐπιζῇ πιά. Τὸ χριστιανικὸ δρᾶμα, θέαμα νόθο καὶ μιξοβάρβαρο, δὲν μπορούσε κατ' ἀνάγκην νὰ ἀποκρουσταλλωθῇ σὲ ὀρισμένες φόρμες καὶ νὰ καταλήξῃ σὲ κάτι. Δὲν ἦταν παρὰ ἓνας μειοβατικὸς σταθμὸς στὴν ἐξέλιξη τῆς δραματικῆς τέχνης στοὺς αἰῶνες. Ἡ μεγάλες παραδόσεις τοῦ παρελθόντος θρυμματίστηκαν σὲ πληθώρα θεαμάτων πολὺ κατώτερης τάξης. Καὶ δὲ μπορούσε νὰ εἶναι διαφορετικά. Ἄν ἐξαίρεσουμε τὴν Ἰσπανία, οἱ παπαδοκαλόγεροι δὲν ἔχουν διαπρέψῃ ποτὲ σὰ δραματικοὶ συγγραφεῖς καὶ ἀκόμη λιγώτερο σὰν ἡθοποιοί. Ἡ ἱερατικὴ «ἀξιοπρέπεια» ἀντιτίθεται σ' αὐτὲς τῆς ἀναξιοπρέπειες!!!

Τὰ *Βασιλικὰ Παίγνια*, οἱ *Ἐπιτραπέζιες Κωμωδίες* καὶ τὸ *Βακχικὸ Θέατρο* τοῦ Θεοφύλαχτου ἔρχονται μὲ τὴ σειρά τους νὰ πλουτίσουν τὸν κατάλογο τῶν βυζαντινῶν θεαμάτων. Μαθαίνομε ἀπὸ τὸ Βαλσαμῶνα πῶς τὰ πρῶτα δημιουργήθηκαν μὲ τὸ σκοπὸ νὰ προσφέρουν στὸν κλῆρο ἔρασιτέχνη τῶν θεαμάτων μιὰ διασκέδαση διάφορη ἀπὸ τοὺς μίμους καὶ τῆς ἄλλης παραστάσεις κατὰ τὸ ὅτι δὲν προκαλοῦσε γέλια καὶ εὐχαρίστηση «ἄσμενα». Ἔτσι οἱ παπάδες χωρὶς νὰ ξεπέφτουν στὴ σοβαρότητά τους, δὲν στεροῦνταν καθόλου τῆς θεατρικῆς ἀπολαύσεις. Αὐτὸ εἶναι πολὺ σημαντικό, καὶ καταδείχνει σὲ τί σημεῖο ἡ Ἐκκλησία, τόσο ἀδιάλλαχτη μερικὲς φορὲς, γινόταν λίγο-λίγο πρὸ συμβιβαστικῆς, ἐπιτρέποντας στὰ μέλη της νὰ παρενδρίσκονται σὲ τέτοια παιχνίδια, ὅπως ὁ *Μάρων*, ὁ *Κοντοπαίκτης* ἢ ὁ *Ἀχιλλεύς*, τίτλοι ποῦ μᾶς ἀπόμειναν ἀπὸ τὰ *Βασιλικὰ Παίγνια*. Ἡ σοβαρὴ μορφὴ

αὐτῶν τῶν αὐστηρῶν διασκεδάσεων ἦταν μοιραῖο νὰ ἐξελιχθῇ σὲ τέτοιο τρόπο ποῦ γρήγορα αὐτὰ τὰ «ἠθικά» παιχνίδια κατάντησαν τῆς περισσότερες φορὲς πολὺ πρὸ ἀκόλαστα ἀπὸ τῆς ἐπιδείξεως τοῦ ἵπποδρομίου ἢ τὰ σκώμματα τῶν μίμων, πρόστυχα, καὶ ἐντελῶς ξετοίπωτα, μὰ εἰλικρινῇ. Ὁ Σάθας⁽¹⁾ χρονολογεῖ τὴν πρώτη παράσταση τῶν ἐπιτραπέζιων κωμωδιῶν, λίγο πρὶν τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰουλιανοῦ. Ἦταν, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ ὄνομα, ἓνα εἶδος παράστασης ποῦ διδόνταν στὸ συμπόσια ἀπὸ ὁλόκληρο θίασο ταχυδαχτυλογγῶν καὶ γελωτοποιῶν, μίμων καὶ χορευτῶν τῶν δύο φύλων. Ὁ Πορφυρογέννητος ἀναφέρει παρόμοια γιορτῇ. Ὅσο γιὰ τὸ ζήτημα νὰ καθορίσουμε τὸ καθαρὰ θεατρικὸ μέρος σ' αὐτὲς τῆς ἐπιδείξεως, θὰ ἦταν πολὺ δύσκολο νὰποφανθοῦμε χωρὶς νὰ πελαγώσουμε σὲ ὑποθέσεις. Ἀλλὰ εἶναι βέβαιο πῶς ὁ ἀληθινὸς σκοπὸς αὐτῶν τῶν συγκεντρώσεων ἦταν ἀπλούστατα ἡ ὁμαδικὴ κραιπάλη κάτω ἀπὸ τὸ πρόσχημα μιᾶς παράστασης.

(Ἐχει συνέχεια)

M. ΒΑΛΣΑΣ

(1) Ἰδιο ἔργο σελ. ρ'ιβ'.

ECCE HOMO!

Ἦρφη ἡ λίμνη τῆς ψυχῆς μου. Μὲς στὰ γυάλινα
Νερά της οἱ Ἔρωτες παλάτια χτίζουνε,
Παλάτια τῆς ἀγάπης μου δοδοκουστάλλινα.
Ἀχνόπλαστες Νεραῖδες τριγυρίζουνε
Καὶ μὲ ἄνθιο πᾶναγνα τῆς λεμονιάς τὰ θαίνουνε,
Ψυχοκυλίτρες μελωδίες σκορπίζοντας
Ἀγάπης ἀτελεύτητης καὶ ἀργοδιαβαίνουνε
Ὀνειράτα καὶ ἐλπίδες, φτερουγίζοντας.

Στ' ἀσάλευτα τῆς λίμνης τῆς ψυχῆς μου τὰ νερά
Ὁ κύκνος τὸ στερνό του τὸ τραγοῦδι λέει.
Μὲ τὰ χιονόλευκά του πλέοντας τὰ φτερά,
Σχίζει τὰ διάφανά της τὰ νερά καὶ κλαίει.
Σὲ κάθε ποῦ ἡ ψυχὴ του ἀφίνει πικροστεναγμό,
Σειῶνται τὰ πλάνα τῆς ἀγάπης μου παλάτια,
—Κούφια ντουβάρια μὲς στῆς ζωῆς μου τὸ σεισμό—
Καὶ πέφτουν καὶ κατασφραγίζονται κομμάτια.
Καὶ στὰ ρειποθεμέλια τους τὰ σκορπισμένα
Φυτρώνουν τώρα τ' ἀμορόχορτα, ὠοιμένα!

Θ. Σ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

Α. Χ. ΖΩΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΤΙΜΑΡΙΑ ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ

Διὰ τοῦ σημειώματός μου τούτου δὲν σκοπεύω νὰ γράψω τὴν ἱστορίαν τῶν φεούδων καὶ τῆς φεουδοκρατίας κατὰ τὰς Ἰονίους Νήσους, περὶ τῶν ὁποίων, ἰδίᾳ δὲ περὶ τιμαρίων Κερκύρας, τὰ ὁποῖα ἐγένοντό ποτε καὶ ἀντικείμενον μελέτης τῶν πολιτικῶν, πολλοὶ πολ-
λάκις ἐπραγματεύθησαν καὶ ἀρκετὸν φῶς ἐχύθη ἐπὶ θέματος τόσον ἐνδιαφέροντος. ⁽¹⁾ Θὰ διαλάβω μόνον ὀλίγα περὶ τιμαρίων Ζακύνθου, διὰ τὰ ὁποῖα ὀλίγα ἔχουσι γραφθῇ τῇ βάσει ἱστορικῶν πηγῶν, ἐκ-
δεδομένων καὶ ἀνεκδότων.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους οὐδόλως ὑπῆρχον ἐν Ἑλλάδι φέουδα ἢ τιμάρια καὶ ἐν οὐδενὶ τῶν ἀριστοκρατικῶν, διὰ τὰ ὁποῖα σεμνύνεται ἡ Ἑλλάς, γίνεται μνεῖα, ἔστω καὶ πόρρωθεν, τοῦ φεου-
δαλικοῦ δικαίου. Βραδύτερον ὅμως ἢ τε Ἑλλάς καὶ ἡ Ρώμη, ἔστία ποτὲ τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, μετὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρ-
βάρων, ἔμειναν τεθαμμέναι ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ὅπλων καὶ ἔκτοτε ἀναφαίνεται λαβὼν ἰσχὺν τὸ φεουδαλικὸν δίκαιον.

Εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας, ὅτι τὰ φέουδα ⁽²⁾ ἀπαντῶσιν ἀρχικῶς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Γερμανοῖς, οἱ ὁποῖοι ἤμειβον τοὺς ἐν πολέμῳ συμμάχους αὐτῶν δι' ὅπλων, ἵππων κλπ., κατόπιν ὅμως, μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1203), παρὰ τοῖς Λατίνοις, οἱ ὁποῖοι τὰ δῶρα ταῦτα ἀντικατέστησαν διὰ γαιῶν (τιμαρίων), ἃς παρεχώρουν μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τῶν κατακτητῶν ⁽³⁾.

Ἐν ἔτει 1203, Ἑρρίκος ὁ Δάνδολος δούξ τῆς Βενετίας, μετὰ καὶ ἄλλων δουκῶν καὶ βαρόνων καὶ ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἀγίων Τόπων ἐκ τῶν ἀπίστων, ἐκυρίευσαν διερχόμενοι τὴν Κωνσταντινίαν, ὁ δ' ἐκλεχθεὶς βασιλεὺς, Βαλδουῖνος, κόμης τῆς Φλάνδρας, προέβη εἰς τὴν διανομὴν τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ ἀνατολικοῦ κράτους. Οὕτω τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Πελοποννήσου ἀπετέλεσε τὸ πριγκιπάτον τῆς Ἀχαΐας ὑπὸ τὸν λατῖνον αὐτοκρά-

(1) Βλ. καὶ I. Α. Τυπάλδου: Ἡ Φεουδοκρατία καὶ ἡ Γεωργία κατὰ τὰς Ἰον. Νήσους. Ἐν Ἀθήναις 1861.—Π. Χιώτου: Ἱστορικὴ ἐκθεσις περὶ τιμα-
ρίων Κερκύρας. Ἐν Ζακ. 1865.—Φρ. Ἀλβάνου: Περὶ τῶν ἐν Κερκύρᾳ τίτλων εὐγενείας καὶ περὶ τιμαρίων. Ἐν Κερκ. 1894.—Ν. Σ. Γερακάρη. Ἐπισκόπησις
τῆς ἐν Κερκύρᾳ ἰδιοκτησίας. Ἐν Κερ. 1911.

(2) Κατὰ τινὰς Feudo παράγεται ἐκ τοῦ Feudera, ἥτοι σύνδεσμος.

(3) Ἐνθ' ἀνωτέρω I. Α. Τυπάλδου.

τορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκ τοῦ πριγκιπάτου δὲ τούτου ἐξηρτάτο καὶ ἡ κομητεία τῆς Κεφαλληνίας, περιλαμβάνουσα τὰς νήσους Κεφαλληνίαν, Ζάκυνθον καὶ Ἰθάκην.

Τὸ πριγκιπάτον τῆς Ἀχαΐας περιῆλθε, τῷ 1270 εἰς τοὺς πριγκι-
πηπας τῆς Νεαπόλεως Ἀνδριανούς, ἡ δὲ κομητεία Κεφαλληνίας,
μεσοῦντος τοῦ ἰδ. αἰῶνος, εἰς τὸν οἶκον τῶν Τόκκων, ὅτε προσε-
τέθη εἰς αὐτὴν καὶ τὸ δουκάτον τῆς Λευκάδος.

Καταλαβόντες οἱ Βενετοὶ τὰς νήσους τοῦ Ἰονίου, παρεχώρησαν εἰς διαφόρους, δι' ὑπηρεσίας παρασχεθείσας παρ' αὐτῶν πρὸς τὴν Βενετιανὴν κατὰ τοὺς πολέμους ἰδίως αὐτῆς πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἢ λόγῳ ἐκτιμήσεως εἰς ἐξέχοντας ἐπὶ ἀρεταῖς καὶ μορφώσει, τιμάρια
τινά, ἔκτοτε (1386) δὲ ἤρχισαν ἰσχύοντα καὶ ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις
τὰ ἔθιμα τοῦ Βασιλείου τῆς Ρωμανίας.

Κατὰ τὸ ἔτος 1204 ἀπαντᾷ ἡ πρώτη συλλογὴ τῶν ἐθίμων τού-
των διαταχθεῖσα ὑπὸ ρηθέντος δουκὸς τῆς Βενετίας Δανδόλου, τοῦ
κόμης Βαλδουίνου τῆς Φλάνδρας καὶ τοῦ Βονιφατίου Μαρκίω-
νος Μομφερράτου, ὁρισθέντος εἰδικοῦ νόμου διὰ τὰ φέουδα, ὅστις
ἀνεγνωρίσθη καὶ ἐπεκυρώθη ὑπὸ τῆς Βενετικῆς Πολιτείας, ἐξηκο-
λούθησε δὲ τοῦ λοιποῦ κανονίζων αὐτά, καίτοι ὑπεστηρίχθη, ὅτι τὰ
τιμάρια Ζακύνθου οὐδέποτε ἐκανονίσθησαν κατὰ τοὺς νόμους τῆς
Ἀνατολῆς, τῆς ἀρχῆς αὐτῶν μὴ ἀνερχομένης πέραν τῆς Βενετικῆς
κατοχῆς τῆς Ζακύνθου, οὐδὲ περιῆλθε εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Βενε-
τῶν, δυνάμει τῆς συνθήκης, τὴν ὁποίαν συνῆψε, τῷ 1204, ὁ Δούξ
Δάνδολος μετὰ τῶν Στανροφόρων, ἀλλὰ κατεκτήθη λίγοντος τοῦ
ἰδ. αἰῶνος ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀπογυμνώσει τῶν
κτήσεών των τοὺς κόμης Τόκκους, τοὐναντίον δὲ διείπετο ἡ νῆσος
αὕτη ὑπὸ τοῦ Βενετικοῦ φεουδαλικοῦ Κώδικος, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τοῦ
ἔτους 1328 ἤρχισε συντασσόμενος.

Τὰ τιμάρια Ζακύνθου ἦσαν τὰ ἑξῆς.

- 1) Μεγαδούκα Λασκαρεῶς.— 2) Μονὴς Σροφάδων.— 3) Δόξα Ἰω. Μητρο-
πολίτου—Μονὴς Ἀναφωνητῆς.— 4) Σκούρου ἱερομονάχου.— 5) Μονὴς Σκο-
ποῦ, ἡ Παναγία Ξεροκαστελλιῶτισσα.— 6) Μονὴς Ἀγίου Φραγκίσκου τῶν μι-
νοριτῶν ἐν τῷ φρουρίῳ.— 7) Λατινεπισκόπου.— 8) Μάρου Βιάγκου.— 9) Μο-
τσενίγου.— 10) Τοῦ τάγματος τῶν ἱπποτῶν τῆς Μελίτης.— 11) Πελεγάνου Σαν-
τολιῆ καὶ 12) Σιγούρου.

ΤΙΜΑΡΙΟΝ ΜΕΓΑΔΟΥΚΑ ΛΑΣΚΑΡΕΩΣ

Δημήτριος Μεγαδούκας Λάσκαρις γεννηθεὶς ἐν Κύπρῳ, ἔνεκα
τῶν ἐξόχων πρὸς τὴν Βενετικὴν Πολιτείαν στρατιωτικῶν ὑπηρεσιῶν
του, περιεβλήθη, διὰ τοῦ ἀπὸ 25 Ἰανουαρίου 1509 διατάγματος καὶ
ὑπὸ τίτλον τιμαρίου, με ἑκτασιν γαιῶν ἐν Ζακύνθῳ ἀνηγορευθῶν εἰς
τὸ δημόσιον, ἀρκετὴν ν' ἀποφέρῃ ἐτήσιον εἰσόδημα 200 δουκῶν,
τέσσαρας δὲ ἡμέρας κατόπιν, δι' ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου τῶν

Δέκα καὶ ἀκριβῶς τῇ 30 Ἰανουαρίου ἰδίου ἔτους, ἐδηλοῦτο ὅτι τὰ παραχωρηθέντα, ὡς ἄνω, κτήματα ἐχαρακτηρίζοντο ὡς τιμαριωτικά, ἀξιομένου τοῦ εἰσοδήματος εἰς 300 δουκάτα καὶ προσετίθετο ὁ ὅρος τῆς μεταβιβάσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ τιμαριώτου πρὸς τὰ τέκνα καὶ ἀπογόνους αὐτοῦ κατ' ἄρρενα διαδοχὴν.

Διαταχθεὶς τῆς ἐκτελέσεως τοῦ διατάγματος ὑπὸ τε τοῦ Βενετοῦ Δουκὸς καὶ τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα, τῇ 13 Αὐγούστου 1512, ἤρχισεν ἀμέσως ὁ καθορισμὸς τῶν καλλιεργησίμων γαιῶν ἐκτάσεως 500 μοδίων εἰς διαφόρους τοποθεσίας τῆς Ζακύνθου, τῇ δὲ 12 Φεβρ. 1514, ἐπὶ αἰτήσεως τοῦ ἰδίου Μεγαδούκα, παρεχωρήθησαν εἰς αὐτὸν ἐπιπροσθέτως διάφορα δένδρα καὶ μέρη ἐν Σχιναρῖῳ, ἐφόσον τὰ περικλεῖ κατορθώματά του καὶ αἱ στρατιωτικαὶ του ἀρεταὶ κατέστησαν αὐτὸν προσφιλεῖς εἰς τὴν Βενετικὴν Πολιτείαν, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ἀπὸ 19 Φεβρ. 1522 διατάγματος τῆς Γερουσίας.

Κατὰ τὸ ἔτος 1525 Αὐγούστου 25, ὁ αὐτὸς Μεγαδούκας διωρίσθη διοικητὴς Κύπρου καὶ ἀρχηγὸς τῶν Στρατιωτῶν, ἀπεθανε δέ, τῷ 1533, καταλιπὼν ἓνα μόνον υἱόν, ὀνόματι Ἀλέξανδρον, ὁ ὁποῖος ἀντικατέστησε τὸν πατέρα του. Ἐκ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐγεννήθησαν τέσσαρα τέκνα ἄρρενα οἱ : Δημήτριος, Φίλιππος, Ἰωάννης καὶ Εὐγένιος καὶ τρεῖς θήλεα αἱ : Ἑλένη, Θεοδώρα καὶ Λασκαρίνα, ἀλλὰ φονευθέντων ταῦτοχρόνως τῶν τριῶν πρώτων ἀδελφῶν εἰς τινα μάχην, ἡ χήρα μήτηρ των, ὁ Εὐγένιος καὶ αἱ τρεῖς ἀδελφαὶ ἤχθησαν αἰχμάλωτοι εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁπόθεν μετὰ ἑξέτη ἡλευθερώθησαν.

Ἐλευθερωθεὶς ὁ Εὐγένιος ἐζήτησε διὰ τῆς ἀπὸ 8 Ν)βρίου 1592 αἰτήσεώς του πρὸς τὸν Δοῦκα τῆς Βενετίας τὸ τιμάριον τῶν πατέρων του, τὴν περιβολὴν τοῦ ὁποῖου καὶ ἐπέτυχε, τῇ 20 Ν)βρίου 1594 δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς νομίμους κληρονόμους του, προσεπάθησε δὲ νὰ διορθώσῃ τὰς πολλὰς καταχρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο εἰς αὐτό. Ἀλλὰ πληγωθεὶς θανάσιμως, συνέταξε, τῇ 3 Σ)βρίου 1612 τὴν διαθήκην του, δυνάμει τῆς ὁποίας καθώρισεν ὡς κληρονόμους του τὰς δύο τοῦ θυγατέρας Ἑλένης καὶ Λουδοβίκης, αἱ ὁποῖαι λόγῳ τῆς μικρᾶς ἡλικίας των, εἶχον ἐμπιστευθῇ παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν φροντίδα καὶ ἐπαγρύπνησιν τοῦ Ἰωάννου Γαβριηλοπούλου, ὡς ἐπιτρόπου, πλὴν ἐκεῖνος καταχρώμενος τοιαύτην λεπτὴν ἐπιφύρτησιν, μετέβη εἰς Βενετίαν καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν ἄρρενος διαδοχῆς τοῦ Μεγαδούκα, κατεμήνυσε τὸ τιμάριον ὡς ἀσχολοῦν καὶ ἐξητήσατο τὴν παραχώρησίν του εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον, τοῦτο δὲ καὶ ἐπέτυχε διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν περιβολῆς τοῦ τιμαρίου, τῇ 10 Ν)βρίου 1617.

Ἀποθανούσης ἐν τούτοις τῆς Ἑλένης Λάσκαρι Μεγαδούκα, μόνῃ ἐπικληρὸς ἀπέμεινεν ἡ Λουδοβίκη, ἡ ὁποία ἀντιληφθεῖσα τοὺς δολίους σκοποὺς τοῦ ἐπιτρόπου της, ὑπέβαλεν ἔνστασιν, διὰ τῆς ἀπὸ

30 Ἰουλίου 1620 πρὸς τὸν Προβλεπτὴν Ζακύνθου αἰτήσεώς της καὶ καθώρισεν ἐπιτρόπον αὐτῆς τὸν Ἀναστάσιον Μεγαδούκαν, φυσικὸν τέκνον τοῦ Εὐγενίου, ὁ ὁποῖος κινήσας δίκην κατὰ τοῦ Γαβριηλοπούλου ἐν Βενετίᾳ ἐνώπιον τοῦ ἐπὶ τῶν Φεούδων Δικαστηρίου, ἐπέτυχεν ὑπὲρ τῆς Λουδοβίκης ἀπόφασιν, τῇ 11 Ἰουνίου 1620, δυνάμει τῆς ὁποίας ἠκυρώθη ἡ περιβολὴ τοῦ Γαβριηλοπούλου, κατόπιν δ' αἰτήσεως τῆς Λουδοβίκης ἀπὸ 20 Ἰουνίου ἰδίου ἔτους, δι' ἧς ἐξετίθεντο αἱ ὑπηρεσίαι τῶν πατέρων της, ἐπέτυχεν αὕτη διὰ διατάγματος τῆς Γερουσίας ἀπὸ 5 Φεβρ. 1621 καὶ ἑτέρου Δουκικοῦ ἀπὸ 15 Μαΐου ἰδίου ἔτους, τὴν περιβολὴν τοῦ τιμαρίου.

Συζευχθεῖσα ἡ Λουδοβίκη τὸν Ἰωάννην—Μαρία Καρρὲρ ἀπέθανε, τῷ 1629, καταλιποῦσα δύο τέκνα τοὺς : Εὐγένιον καὶ Ἀναστάσιον, ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἐπέτυχεν ὁ πατὴρ των τὴν περιβολὴν τοῦ τιμαρίου ἀπὸ 28 Σεπτεμβρίου 1629, ὑπὸ τὴν ρητὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὑπαχθῶσιν οἱ ὑποτελεῖς πάντες εἰς ὅλα τὰ *συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν τιμαρίων καὶ τοὺς βενετικούς τιμαριωτικούς νόμους* κελεύόμενα καὶ γενόμενοι τοῦ νόμου νὰ παρουσιασθῶσιν αὐτοπροσώπως καὶ δώσωσι τὸν ὅρκον πίστεως.

Βραδύτερον ἀποθανόντος τοῦ Εὐγενίου ἄνευ διαδοχῆς, ἀνενώθη ἡ περιβολὴ τοῦ τιμαρίου, τῇ 13 Αὐγούστου 1656, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀναστασίου Καρρὲρ, υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου—Μαρίας Καρρὲρ καὶ τῆς Λουδοβίκης Μεγαδούκα δι' αὐτὸν καὶ τοὺς νομίμους γεννηθέντας ἀπογόνους του, συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχαίας περιβολὰς πρὸς τὰς ὁποίας ὑπῆρχε πάντοτε σχέσις.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀναστασίου, τὸ τιμάριον περιῆλθεν εἰς τὸν υἱὸν του Λουκάν Καρρὲρ δι' αὐτὸν καὶ τοὺς νομίμους ἄρρενας ἀπογόνους του, ὡς ἡ περιβολὴ αὐτοῦ ἀπὸ 19 Μαΐου 1694 σχετιζομένη πρὸς ἐκείνην τῆς 28 Σ)βρίου 1629.

Ἀποθανόντος τοῦ Λουκά, ὁ Ἀναστάσιος Καρρὲρ, ὡς μόνος υἱὸς του, ἐζήτησε τὴν περιβολὴν τοῦ τιμαρίου, ἡ ὁποία καὶ τῷ παρεχωρήθη τῇ 8 Ἰουνίου 1733 δι' αὐτὸν καὶ τοὺς νομίμους ἀπογόνους του, ἐπειδὴ δὲ ἠγέρθησαν ἀμφισβητήσεις περὶ τοῦ δικαιώματός του, κατὰ τὰ ἔτη 1733, 1734 καὶ 1735, ἐδήλωσεν, ὅτι ἐνήργει πάντοτε ὄχι μόνον ὑπὲρ τοῦ δημοσίου συμφέροντος, — καθότι ἡ Κυβέρνησις διεφύλαττε δι' ἑαυτὴν τὴν ὑψηλὴν ἐπικυριαρχίαν ἐπὶ τῶν τιμαριωτικῶν κτημάτων—ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἄρρέων διαδόχων του.

Νικόλαος, ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Ἀναστασίου Καρρὲρ περιεβλήθη τὸ τιμάριον ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους τοὺς διαλαμβανομένους ἐν τῷ διατάγματι τοῦ πατρὸς του, ὡς ἡ περιβολὴ του ἀπὸ 28 Ἰουλίου 1747.

Τοῦτ' αὐτὸ ἐγένετο καὶ ὑπὲρ τῶν δ)ρος Ἀναστασίου, Λουκά, Παύλου, Δημητρίου, Δὸν Βασιλείου καὶ Ἰωάννου—Μαρίας ἀδελφῶν Καρρὲρ ποτὲ Νικολάου, δυνάμει τῶν προγενεστέρων περιβολῶν.

Μετὰ τὴν πιῶσιν τῆς Βενετικῆς Πολιτείας καὶ τὰς κατόπιν πολιτικὰς ἀνωμαλίας, οἱ ἀδελφοὶ Καρρέρ περιῆλθον εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀνανεώσωσι τὴν αὐτὴν περιβολὴν παρὰ τῇ Ἑπτανήσῳ Πολιτεία καὶ συνεπῶς ὁ δρ. Ἀναστάσιος, ἀναλαμβάνων τὴν ἐπιτροπείαν τῶν ἄλλων ἀδελφῶν του, δυνάμει ἐντάλματος ἀπὸ 21 Φεβρ. 1803 ὑπέβαλεν ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν του, τῇ 6 Ὀκτ. 1804 αἴτησιν, συνεπεία τῆς ὁποίας ἐξεδόθη τὸ ἀπὸ 17 ἰδίου μηνὸς καὶ ἔτους διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐδόθη, τῇ 23 ἰδίου, ἡ περιβολὴ τοῦ τιμαρίου ὑπὲρ ὅλων τῶν ἀδελφῶν.

Στερηθεὶς ὁ δρ. Ἀναστάσιος ἄρρενος διαδοχῆς καὶ δημοσιευθέντος, τῇ 21 Μαΐου 1825 τοῦ Νόμου τῆς Β' Γερουσίας τῶν Ἰονίων Νήσων, ὅστις προεκίνησεν ἐλεύθερα καὶ ἀνεξάρτητα τὰ τιμαριωτικὰ κτήματα, οἱ δρ. Ἀναστάσιος καὶ Ἰωάννης Μαρία ἀδελφοὶ Καρρέρ, καὶ ὁ ἀνεψιὸς των Κωνσταντῖνος Καρρέρ, υἱὸς τοῦ ἐτέρου ἀδελφοῦ των Παύλου, διένειμαν τὴν περιουσίαν, ὁ δὲ δρ. Ἀναστάσιος ἐπώλησε μέρος τῶν κτημάτων τῆς μερίδος του πρὸς πληρωμὴν χρεῶν του, παρακαλέσας ἅμα τὸν ἀδελφόν του νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν διαγραφὴν αὐτῶν, ἡ ὁποία καὶ ἐγένετο ἐπ' ὠφελείᾳ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου.

Ἄλλη μερὶς τῶν τιμαριωτικῶν κτημάτων παρεχωρήθη εἰς διηνεκὴν ἀγροληψίαν παρὰ τοῦ ἰδίου δρος Ἀναστασίου, ἐξ ἧς ἀγροληψίας ἡ θυγάτηρ του Λουδοβίκη εἰσέπραττεν ἐτησίως ἐξήκοντα τάλληρα.

Τῇ 6 Δεβρίου 1837 ἀπέθανεν ὁ δρ. Ἀναστάσιος, ἡ δὲ Λουδοβίκη ὅχι μόνον παρητήθη τῆς πατρικῆς κληρονομίας, ἀλλ' ἠθέλησε πρὸς τούτοις, ἐνεργοῦσα δολίως, νὰ ἐπιτύχῃ, μέσῳ τῆς Γερουσίας, τὴν περιβολὴν τοῦ τιμαρίου ἀποστεροῦσα αὐτοῦ τοὺς ἀδελφοὺς Καρρέρ, ὥς ἡ αἴτησίς της ἀπὸ 13/25 Ἰανουαρ. 1838, πλὴν ἡ ἀνωτάτη ἐκείνη Ἐξουσία δι' ἀποφάσεώς της ἀπὸ 12 ἐπομένου Μαρτίου προσεκάλεσεν αὐτὴν νὰ προσαγάγῃ τὴν ἀρχικὴν καὶ πᾶν ἕτερον σχετικὸν ἔγγραφον πρὸς ἐξέτασιν **τοῦ ἀντιποιοιμένου δικαιώματός της νὰ κληρονομήσῃ τὸ τιμᾶριον, καίτοι γυνή**, πλὴν ἡ Λουδοβίκη δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐπαναλάβῃ τοῦ λοιποῦ ὁμοίαν αἴτησιν. Καὶ μόνον τῇ 2/14 Δεβρίου 1838, προσήγαγεν ἀντίδικον ἀπαίτησιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐξέθετεν «ὅτι ἐν τῇ θέσει Λιβαδάκια, περιφέρεια τοῦ χωρίου Γερακαρίου Μπούρα, Λιβάδι τοῦ Καρρέρ ἢ Μεγαδούκα, Ροῖδφ καὶ Ἀργάσι ἢ Παληρόσπιτα ὑπάρχουν διάφορα κτήματα, συγκροτοῦντα τὸ τιμᾶριον Καρρέρ, ἄλλοτε Μεγαδούκα, τὸ ὁποῖον προῆλθεν ἐκ τινος γυναικὸς Μεγαδούκα εἰς τὴν οἰκογένειαν Καρρέρ».

(Ἔχει συνέχεια)

Λ. Χ. ΖΩΗΣ

Ν. ΛΑΣΚΑΡΙ

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΕΤΗ ΤΟΥ ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ ΘΕΑΤΡΟΥ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Πολὺ πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐν τῶν πρώτων μελημάτων τῶν ἐδῶ κ' ἐκεῖ διεσκορπισμένων Ἑλλήνων, ἦτο καὶ ἡ σύστασις ἑλληνικοῦ θεάτρου. Τί ἔπραξαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου οἱ ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ Ὀδησσῷ Ἑλληνες, ἐξιστορήσαμεν ἄλλαχού. Τούτους ἐμιμήθησαν καὶ οἱ ἐν τοῖς Ἰονίοις νήσοις Ἑλληνες, ἀλλ' οἱ τελευταῖοι οὗτοι ὑπ' ἄλλοιαις διατελοῦντες συνθήκας, εἶχον ν' ἀντιπαλαίσουν κατὰ πλείστον ὅσων δυσχερειῶν, ἡ σπουδαιότερα τῶν ὁποίων ἦτο ἡ τῆς γλώσσης, καθόσον, ὥς γνωστόν, ἀπὸ τῆς Ἑνετικῆς κατακτήσεως εἶχεν ἐπιβληθῇ εἰς αὐτοὺς ἡ ἰταλικὴ γλῶσσα, μὴδ' ἐπιτραπείσης κ' ἐν τῇ συστάσει δημοτικῶν σχολείων. Ναί μὲν μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Κάμπο-Φορμίου καὶ τὴν κατοχὴν τῶν Ἰονίων νήσων ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας ἤρχισεν νὰ λαλῇται ἁπλῶς ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἀλλ' ἡ ἰταλικὴ εἶχε τοιαύτας ρίζας, ὥστε δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι οἱ Ἑλληνες κάτοικοι τῶν Ἰονίων νήσων μόνον τὴν καρδίαν εἶχον ἑλληνικὴν (1).

Καὶ τοῦτο ἦτο τὸ σπουδαιότερον καθόσον μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἐτῶν, καὶ σχολεῖα ἑλληνικά ὑπῆρχον ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ οἱ Ἕλληνες ἰταλόφωνοι περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Μόλις δὲ ἤρχισαν νὰ ψελλίσωσιν ὀλίγα ἑλληνικά, ἤρχισαν καὶ νὰ σκέπτονται περὶ ἑλληνικοῦ θεάτρου ὥς τοῦ καταλληλοτέρου σχολείου διὰ τὴν ἐκμάθησιν τῆς πατρίου γλώσσης.

Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο πολὺ εὐκόλον, καθόσον οὔτε ὑποκριταὶ ὑπῆρχον ἀπταίστως ὁμιλοῦντες τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, οὔτε καὶ ἀκροατήριον νὰ τοὺς ἐννοήσῃ. Ὅπως δὴποτε ἡ ἀπόπειρα ἐγένετο, πλὴν καίτοι αἱ πρώται ἐνέργειαι πρὸς σύστασιν ἑλληνικοῦ θεάτρου ἤρχισαν ἐν Ζακύνθῳ, ἀρχὴ τούτου ἔγεινεν ἐν Κερκύρᾳ καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους καὶ διότι ἐν αὐτῇ, καθὼς πρωτεύουσα τῶν Ἰονίων νήσων, εἶχε συγκεντρωθῇ πᾶσα ἡ ἐνετικὴ καὶ ἑλληνικὴ ἀριστοκρατία, παρὰ τῇ ὁποίᾳ εἶχον ἐπικρατήσῃ πολλὰ τῶν ἐνετικῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων, ἐν τῶν πρωτίτων τῶν ὁποίων ἦτο καὶ τὸ θέατρον.

Ἀλλὰ καὶ κτίριον θεάτρου τὸ πρῶτον ἐν Κερκύρᾳ ἀνηγέρθη. Πρὸ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ θεάτρου, περὶ οὗ κατωτέρῳ γενήσεται λόγος, θεατρικαὶ οὕτως εἰπεῖν παραστάσεις διωργανοῦντο κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ἐν ταῖς οἰκίαις ἐν αἷς εἶχεν εἰσαχθῇ ἡ ἐκτέλεις κωμικῶν τινῶν σακηνῶν καλουμένων Momaria ἢ Bombaria (2) αἵτινες ἐδίδοντο κατ' ἀρχὰς μὲν μετὰ τοὺς γάμους καὶ τὰ ἐπίσημα γεύματα, κατόπιν δὲ καὶ εἰς τὰς δημοσίας πλατείας.

(1) Ἐπὶ Ἑνετοκρατίας ἀκόμη, τῷ 1571, ἐδιδάχθησαν ἐν Ζακύνθῳ οἱ Πέρσαι τοῦ Αἰσχύλου ὑπὸ εἰγενῶν τῆς νήσου νέων Ἑλλήνων τὴν καταγωγὴν.

(2) Κατὰ τὸν κ. Σπ. Λε-Βιάζη αἱ λέξεις αὗται εἶναι ἑλληνικῆς καταγωγῆς. Ἡ πρώτη εἶναι ἐκ τῆς *Μῶμαρ* καὶ *Μῶμος*, καὶ ἡ δευτέρα ἐκ τῆς *Βομβωνάριον* τῶν Βυζαντινῶν. Ἦσαν δὲ τὰ *Βομβωνάρια*, κατὰ τὸν κ. Κ. Ν. Σάθαν, εἶδος θεατρικῶν κροτάλων (Βόμβυκες). Τούτους τοὺς βόμβυκας ἀναφέρει καὶ ὁ Αἰσχύλος ἐν τοῖς Ἰδωνοῖς: «ὁ μὲν χερσὶ βόμβυκας ἔχων, τόνον κάματος, δακτυλόδικτον πίμπλησι μέλος, μανίας ἐπαγωγὸν ὄρακλάν» παρὰ στράβωνι, Χ, 3, 16.

μάτων τῆς πόλεως ἄτινα μεταγενεστέρως ἐκανονίσθησαν λεπτομερέστερον δ' ἐτέρων ἀποφάσεων τῶν ἐκάστοτε Γενικῶν Προβλεπτῶν».

Ἐν τῷ θεάτρῳ αὐτῷ τοῦ ὁποίου τὴν γενικὴν διεύθυνσιν εἶχεν ὁ στό-
λαρχος, φέρων τὸν τίτλον Previde del Teatro, παριστάνοντο κατ' ἀρχὰς
δράματα, κωμῳδίαί καὶ ἱλαροτραγωδίαί, συνήθως μὲν ὑπὸ ἡθοποιῶν ἐξ
ἐπαγγέλματος, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ὑπὸ ἐρασιτεχνῶν νέων τῆς ἀνωτέρας κοινω-
νικῆς τάξεως τῆς Κερκυράς. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει τοὺς γυναι-
κεῖους ρόλους ὑπεδύοντο πάντοτε νέαι, καθόσον ἀπιγορεύετο ἡ ἐπὶ σκηνῇ
ἀνοδος γυναικὸς μὴ ἡθοποιού.

Ἐννοεῖται ὅτι αἱ παραστάσεις ἐδίδοντο πάντοτε εἰς ἰταλικὴν γλῶσσαν. Εἰς
τὴν αὐτὴν γλῶσσαν ἐδημοσιεύοντο καὶ τὰ θεατρικὰ προγράμματα, ἕνα ἐκ
τῶν ὁποίων, σπανιότατον καὶ παρ' ἐμοὶ σωζόμενον, τῶν πρώτων δ' ἐτῶν τῆς
ἀγγλικῆς κατοχῆς, δημοσιεύω ἐνταῦθα ἐν πανομοιότητι:

RISPETTABILE PUBBLICO.

La Sera di Giovedì prossimo, sarà li 17 del corrente mese, è desti-
nata a beneficio delle umili ROSINA MONTI, e CARLOTTA TOMASELLI,
che in qualità di *Seconde Donne* a vicenda hanno l'onore di servire
questo Rispettabile Pubblico.
Vi sarà per trattenimento in detta sera la Farsa nuova che porta
per titolo

L'INGANNO FELICE,

Con il nuovo Ballo intitolato

L'AMANTE RAPITA

Ed il Secondo Atto

DELL' ITALIANA IN ALGERI.

Indi sarà eseguito dalla Signora ROSINA, e dal Signor COMMO un
Duetto del Celebre *Cimarosa*, degli ORAZI e CURIAZI;
E dalla Signora CARLOTTA sarà cantata l'Aria di CARLO MAGNO,
del Maestro *Niccolini*, con Coro, Vestiario, e Scenario analogo.

Se da questo Teatro veruno giammai non è partito scontento, se
l'infinita generosità dei Nobili Corciresi, e dell'Illustre Guarnigione
Britannica ha sempre voluto compiacere anco coloro che di gran me-
rito adorni non sono, Esse a buon diritto osano lusingarsi che anche
in quella Sera onorarle vorrete della vostra presenza, assicurandovi
queste umili Attrici della più viva loro riconoscenza.

Ἀπὸ τοῦ 1773 εἰσῆχθησαν ἐν αὐτῷ τὰ μελοδράματα, τὰ μπαλέττα καὶ αἱ
παντομίμαι, τῆς ὀρχήστρας πάντοτε ἀπαρτιζομένης ἐκ τῶν μουσικῶν τοῦ
ναυτικοῦ, τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς καὶ φιλοτέχνων Κερκυραίων.

Εἰς τὸ θέατρον μετέβαινον κατ' ἀρχὰς μόνον ἄνδρες, μεταγενεστέρως δὲ

ἐπετράπη ἡ εἰς αὐτὸ εἴσοδος καὶ εἰς τὰς ὑπάρχοντες κυρίας, αἵτινες ὥφειλον
νὰ κάθωνται ἐντὸς θεωρείων κλειομένων ἔμπροσθεν διὰ φατνωτοῦ κυκλι-
δόματος, τῶν σήμερον καλουμένων loges grillées, κατόπιν δέ, καταργη-
θέντων τῶν θεωρείων αὐτῶν, ὑπεχρεώθησαν μεταβαίνουσαι εἰς τὸ θέατρον
νὰ φέρωσι προσωπίδας.

Ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος θεάτρῳ, τέσσαρα ἔτη πρὸ τῆς ἐνάξεως τῆς
ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, τὴν 22 Ἰανουαρίου 1817, ἠκούσθη τὸ πρῶτον ἡ ἐλ-
ληνικὴ φωνή, δονήσασα τὰς καρδίας πασῶν «τῶν κλάσεων τῶν ἐγκατοίκων»
αἵτινες μετ' ἀνυπομονησίας ἀπεριγράπτου περιέμενον τὴν ἡμέραν αὐτήν.

«Ὁ ἐνθουσιασμός, ἔγραφέ τις τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, μετὸν ὁποῖον ὅλαι αἱ
κλάσεις τῶν ἐγκατοίκων ἐπρόσμεναν αὐτὴν τὴν παράστασιν, ἡ ἀγαλλίασις με-
τὴν ὁποίαν τὴν ἤκουσαν, ὁ πόθος ὅπου ἔδειξαν ὅτι θέρπον διὰ τὴν ἐνδυνά-
μωσιν τῆς Γλώσσης, εἶναι λαμπραῖς ἀπόδειξαις, ὅτι οἱ Γραικοὶ βλέπον πάν-
τοτε τὴν γλῶσσάν των ὡς τὴν ἱερωτέραν κληρονομίαν ἀπὸ τὰ ὅσα πατρο-
γονικὰ ἐρεῖπια τοὺς ἔμειναν. Ἐκεῖνο τὸ μερίδιον τοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον,
ὅσοι ἐξετάζουν μόνον κατ' ἐπιφάνειαν τὴν κατάστασιν τῶν Γραικῶν, ἤθελαν
εἰπεῖν ὅτι ἐξετελέσθη, μετ' ἀπροσποίητες κινήσεις ἔδειξεν πόσον θρησκευτικὰ
τιμῶν, πόσον τρυφερὰ ποθεῖ τὴν ἐθνικὴν τῶν γλῶσσαν, καὶ πόσον πολὺ μέρος
τοῦ γνησίου αὐτῆς ἰδιώματος ἠδυνήθη νὰ διασώσῃ».

Ἐν τῷ προγράμματι τῆς ἐσπέρας ἐκείνης ἐφέρετο ἡ τραγωδία τοῦ Ἰακώβου
Ῥίξου Νερουλοῦ «ἡ Πολυξένη», ἡ ὁποία πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς
τῆς ἔβλεπε τὸ φῶς τοῦ προσκηνίου (1).

(Ἐχει συνέχεια)

N. ΛΑΣΚΑΡΙΣ

(1) Ἡ «Πολυξένη» ἐξεδόθη τῷ 1814 ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Πο-
λυξένη» τραγωδία εἰς πέντε πράξεις διηρημένη, συγγραφεῖσα μὲν παρὰ τοῦ
εὐγενεστάτου ἀρχόντος μεγάλου Ποστελνίκου κυρίου Ἰακώβου Ῥίξου, τοῦ ἁλ-
λως Νερουλοῦ, ἀπερρωθεῖσα δὲ πρὸς τοὺς φιλογενεῖς. Ἐν Βιέννῃ ἐκ τῆς τυ-
πογραφίας τοῦ Ἰωάννου Βαρθόλδου Σουηζίου, 1814.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΣΑΠΦΩΣ

Ἐδῶ ἡ Τιμάδα κείτεται,
ποῦ ὁ θάλαμος τῇ δέχτηκε
τοῦ τάφου, ὁ κατασκότεινος,
γάμου στεφάνι πρὶν χαρῇ.

Κι' ὅλες οἱ φίλες σὰν τὸ μάθανε
μ' ἕνα ψαλίδι κοφτερὸ
κόψαν τ' ἀγαπημένα τους μαλλιά
κι' ἐδῶ στὸν τάφο τῆς τ' ἀφήσανε.

ΣΙΜΩΝΙΔΗ

Κάποτε, ὦ ξένε, κατοικοῦσαμε τὴν Κόρινθο
μετὰ τὰ χρυσάλλινα νερά!
Μὰ τώρα μᾶς κρατᾷ ἡ πατρίδα τοῦ Αἴαντα,
ἐτούτῃ ἡ Σαλαμίνα. Ἐδῶ
καράβια τῆς Φοινίκης ἐκουρσέψαμε
Πέρσες μᾶς προσκυνήσαν τὸ σπαθί.
Τὴν ἱερὴν Ἑλλάδα μᾶς γλυτώσαμε
ἀπ' τὴ σκλαβιά τὴν περσικὴν.

Μεταφρ. ΜΑΝΟΛΗΣ ΚΡΙΑΡΑΣ

ΚΩΣΤΑ ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

ΤΑ ΣΤΡΟΦΑΔΙΑ

Κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1820 ὁ Ἄγγλος κληρικὸς καὶ λόγιος George Wad-
dington ἐπεσκέφθη τὰ Στροφάδια, τὰς δύο μικρὰς νήσους τὰς εὐρισκομένας
νοτίως τῆς Ζακύνθου καὶ μᾶς ἀφῆκεν μίαν ἐνδιαφέρουσαν περιγραφὴν αὐτῶν.
Ὁ Βάδινγκτον ἔγραψε βραδύτερον ὀγκώδες βιβλίον «Μία ἐπίσκεψις εἰς τὴν
Ἑλλάδα» τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὡς ἐν ἀπὸ τὰ σοβαρότερα καὶ εἰλικρινέστερα
ἔργα περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, διότι εἶχε μίθῃ τὴν ἑλληνικὴν καὶ
ἡδύνατο νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Τὴν περὶ Στροφάδων με-
λέτην του ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ τέλος τόμου του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ παρούσα
κατάστασις τῆς Ἑλληνικῆς ἢ Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας» ἐν εἶδει ἐπιστολῶν πρὸς
φίλον του ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον, μαζὺ μὲ τὸν ὑπηρετὴν του, με-
τέβη διὰ λέμβου μὲ πανὶ εἰς τὰ Στροφάδια. Μόλις ἐπλησίασεν ἡ βάρκα τῶν
εἰς τὴν μεγαλειέτεραν τῶν νήσων, ἀμέσως οἱ καλόγηροι ὕψωσαν τὴν ἑλληνικὴν
σημαίαν, μόλις δὲ προσήγγισαν οἱ ξένοι εὗρον μερικὸς καλογήρους ἀναμέ-
νοντας εἰς τὸν λιμένα. Μετὰ τὰς δοθείσας ἐξηγήσεις ἐπετρέπη ἡ ἀποβίβασις
τοῦ Ἀγγλου, τὸν ὁποῖον ὠδήγησαν μὲ μεγάλην εὐγένειαν εἰς τὴν μονήν. Με-
ταξὺ τῶν ἄλλων γράφει:

«Τὸ κελλί μου εἶνε καθαρώτατον καὶ ἀρκετὰ εὐρύχωρον διὰ τὴν μονήν.
Ἔχω ἀπὸ τὸ παράθυρον μπροστά μου τὴν Ζάκυνθον καὶ τὴν Πελοπόννη-
σον.... Αἱ Στροφάδες εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν, ἀλλὰ δὲν
ὑπάρχει ἐκεῖ φρουρά καὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἀγγλικῆς κατοχῆς δὲν ἐπά-
τησε πόδι Ἀγγλου εἰς τὰ νησιά αὐτά. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν γαιῶν ἀνήκει
εἰς ἓνα Ζακύνθιον εὐγενῆ, ὁ ὁποῖος ἐπιτρέπει εἰς τοὺς καλογήρους, σαράντα
τὸν ἀριθμὸν, μόνους κατοίκους, ἀντὶ ἐνοικίου νὰ τὴν ἐκμεταλλεύωνται.

Ἐκ τῶν δύο μονῶν ἡ μικροτέρα εἶνε βραχώδης καὶ ἀγονος, ἐνῶ ἡ ἄλλη
εἶνε γόνιμος καὶ καταπράσινη. Ἐν μέρος εἰς τὸ κέντρον καλλιεργεῖται μὲ
ἀραβόσιτον καὶ παράγει ἀρκετὸν ὥστε νὰ ἱκανοποιῇ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν καλ-
λιεργητῶν. Ὑπάρχουν ἐλάχιστοι ἄμπελοι, ἀφθονοῦν δὲ τὰ πρόβατα καὶ
γίδια.

Ἡ μονὴ εἶνε καλοκτισμένη καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καθαρωτάτη, ὥστε νὰ
μὴ ὑπάρχουν αἱ διάφοροι ἐνοχλήσεις αἱ συνήθειες εἰς τὰς ἀνατολικὰς κατοι-
κίας. Οἱ καλόγηροι, κατὰ τὴν ἐμφάνισιν καὶ τοὺς τρόπους, παρουσιάζουν πα-
ράδοξον ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ἐνοίκους τῶν πλουσιωτέρων μονῶν τῆς νοτίου
Ἰταλίας καὶ Σικελίας. Καὶ τείνω νὰ πιστεύσω ὅτι ἡ διαφορὰ δὲν εἶνε μόνον
ἐξωτερικὴ καὶ μὲ μικρὰν πίστιν πρὸς τὴν μοναστικὴν χρησιμότητα εἶμαι λίαν
πεπεισμένος ὅτι τὰ ἱερὰ πρόσωπα τὰ ὁποῖα μὲ περιστοιχίζουν ὄχι μόνον εἶνε
ἀπληλαγμένα τῶν συνήθων ἐλαττωμάτων τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ καὶ ζοῦν
κατέχοντα ἀρκετὰς καλὰς ἀρχὰς καὶ ἐξασκοῦντα διάφορα αἰσθήματα ὄχι
κοινὰ εἰς τὸ πλῆθος τῶν ὁμοεθνῶν των... Οἱ μοναχοὶ αὐτοὶ ἔχουν ὅλα τὰ
χρεῖωδῆ των. Ἡ νησὶς τῶν τοὺς παρέχει ἀραβόσιτον, λαχανικὰ καὶ θαυμα-
σιον νερό. Ὁ ὀλίγος οἶνος καὶ ἔλαιον τὸ ὁποῖον χρειάζονται τὸ προμηθεύον-
ται ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον, ὅπου μεταφέρουν τὰ πρόβατά των νὰ τὰ πωλήσουν
καὶ πληρώσουν τὸ μίσθωμα, διότι, ὡς μὲ ἐβεβαίωσαν, οὐδέποτε τρώγουν

κρέας. Ἄλλο εἰσόδημα ἐπίσης ἔχουν ἀπὸ τὴν πώλησιν τῶν τρυγωνιῶν, τὰ ὁποῖα
συγκεντρῶνται εἰς μέγαν ἀριθμὸν ἐκεῖ κατὰ τὰς δύο ἐποχὰς τῆς διαβάσεώς
των καὶ φονεύονται ἢ συλλαμβάνονται ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς... Καὶ αὕτη εἶνε ἡ
μόνη ἐπαφὴ τῶν μὲ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἐποταύτας συνθήκας δὲν μοῦ φαίνεται παράδοξον ὅτι εἶνε ἀμαθεῖς καὶ
εὐπιστοι, μάλιστα τὸ ὅτι δὲν εἶνε ἀκόμη περισσότερον τοιοῦτοι, ὀφείλεται
εἰς τὴν ἐμφυτον ἐξυπνάδα καὶ περιέργειαν τῶν Ἑλλήνων. Πρὸ ὀλίγου τοὺς
ἔδειξα ἓνα γεωγραφικὸν χάρτην, τὸν πρῶτον τὸν ὁποῖον οὗτοι εἶχον ἴδει,
καὶ ἐνῶ μὲ περιστοιχίζον ὅλοι, τοὺς ἔδειξα τὸ μικρὸν σημάδι ἐπὶ τοῦ ὁποῖου
κατέκουν. Ὅλοι ἀνεφώνησαν «Αὐτὸς» ὁ τόπος... «αὐτὸς» ὁ τόπος...! μὲ γενι-
κὸν ζῆλον καὶ ἐνθουσιασμόν, δεικνύοντα μεγαλῆτερον πατριωτισμὸν ἀπὸ ὅ,τι
ἐπίστευα ὅτι κατέκουν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ εἶναι ἑλληνικόν, διότι δὲν ὑπάρχει
βράχος, βουνόν, ἢ νησάκι εἰς τὴν περιέργον αὐτὴν χώραν, ἔστω καὶ ἄγριον
καὶ χωρὶς θέλητρα, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ κάτοικοι νὰ μὴ εὐρίσκουν κάποιαν
χάριν...

Τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἡγουμένου, διαρκείας διετοῦς, κατέχει σήμερον εἰς σεβα-
σμιώτατος γηραιὸς καλόγηρος, τοῦ ὁποῖου ἡ μακρὰ λευκὴ γενεὰς κυματίζει.
Ἐν χαρακτηριστικὸν φαινόμε-
νον εἶνε ἐπίσης ἓνας καλόγηρος ὑπερενενηκοντούτης, ὁ ὁποῖος διατηρεῖ ὅλην
τὴν φωτιὰν τῆς περιεργείας τῆς νεότητος καὶ τὴν ἐπιδεικνύει ἐρωτῶν μὲ ζῆ-
λον περὶ τῶν ταξιδιωτῶν μου, τῶν σκοπῶν μου, τῶν σπουδῶν μου, τῶν συνη-
θειῶν μου καὶ τῆς χώρας μου. Ὁ μᾶλλον μορφωμένος τῶν μοναχῶν εἶνε εἰς
Πελοποννήσιος, ὁ ὁποῖος πρὸ τινων δολλάρια εἰς τὴν μονήν καὶ ἦλθεν ὅπως
χομένην εἰς δύο χιλιάδας περίπου δολλάρια εἰς τὴν μονήν καὶ ἦλθεν ὅπως
διέλθῃ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του ἐντὸς τῶν τειχῶν τούτων. Οἱ ἄνθρωποι
αὐτοὶ εἶναι Ἑλλήνες καὶ μοναχοί.

Μὲ μεταχειρίζονται μὲ μεγάλην προσοχὴν οἱ προϊστάμενοι καὶ μὲ τελείαν
εὐγένειαν ὅλοι. Ἐνωρὶς σήμερον τὸ πρῶτ' ἔλαβα πρόσκλησιν ὅπως γευματίσω
μὲ τὸν Ἡγούμενον εἰς τὸν κῆπον τῆς μονῆς. Μόλις παρουσιάσθην εἰς τὴν
εἴσοδον κατεπλάγην ὅτι ἐγενόμην δεκτὸς μὲ χαιρετισμοὺς τηλεβόλου, τὸ
ὁποῖον ἔχουν διὰ νὰ ἀμύνωνται κατὰ πάσης πειρατικῆς ἢ ἄλλης ἐπιθέσεως.
Ἡ ἱερὰ σημαία τῶν, κοσμομένη μὲ τὰς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας
καὶ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἐκυμάτιζεν εἰς τὸν κῆπον καὶ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς
Προεστοὺς, μὲ τὰ καλλίτερα ῥάσα των, ἐπροχώρησαν πρὸς ὑποδοχὴν μου. Μὲ
ὠδήγησαν εἰς ἓνα θαυμασιὸν θάμνον μυρτιάς, στολισμένον μὲ κρίνα καὶ ἄλλα
ἄνθη. Ὡς τράπεζα μᾶς ἐχορηγίμυσεν στοργικὴν πέτρα τόσοσιν τρυπημένην, ὥστε
νὰ ἀφῆνθαι θέσιν εἰς μίαν μυρτιὰν νὰ βλαστάνῃ εἰς τὸ μέσον καὶ νὰ παρεμβά-
λῃ μεταξὺ τῶν συνδατημένων τὰ λεπτὰ φύλλα τῆς. Γύρω ἀπὸ τὴν κλημα-
ταριὰν ἡ ὁποία μᾶς ἐσχίαζε ἦσαν λεμονεαὶ καὶ πορτοκαλεαὶ.

Αἱ συνηθισμένα τροφαὶ ἦσαν πλουσιοπάροχοι, μαζὺ μὲ τὰς, εἰς τὸ
ὁποῖον ἔλαβον μέρος οἱ καλόγηροι μὲ δειλίαν, διότι εἰς τὴν Ἀνατολὴν τὸ με-
ταχειρίζονται μόνον ὡς φάρμακον... Ἀπεσώθην ἀπὸ τὸν κῆπον ἐν μέσω τῶν
αὐτῶν τιμῶν, μὲ τὰς ὁποίας ἐγενόμην δεκτὸς κατὰ τὴν εἴσοδόν μου.

Αὕτη εἶναι ἀληθῶς μία πολὺ ὀραία μικρὰ νησὶς.
Ἐνταῦθα ἀφηγεῖται τὴν ὑπὸ πλείστον συγγραφένον ἀναφερομένην πρόλη-
ψιν, κατὰ παράδοσιν, ὅτι ὁ ποταμὸς Ἀλφειὸς τῆς Πελοποννήσου ἐπικαινώνει
μὲ τὴν νῆσον καὶ ὅτι διὰ τῆς θαλάσσης ὑποχθονίως φθάνουν ἐκεῖ φύλλα
καὶ ἄνθη ἀπὸ τὴν Ἠλίδα. Ἐνα πρῶτ' οὗς συνετάραξαν δύο γεγονότα, πρῶ-
τον δύο σεισμικαὶ δονήσεις, καὶ ἔπειτα, τὸ χειρότερον, ἡ ἐμφάνισις τουρκικοῦ
στόλου ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Πελοποννήσου. «Οἱ καλόγηροι, συνηθισμένοι νὰ δο-

κιμάζουν βάσανα και ἀρπαγὰς εἰς κάθε προσέγγισιν τοιούτων ἀνεπιθυμήτων ἐπισκεπτῶν, ἤρχισαν τὰς προσευχὰς και τὸ ὄνομα τοῦ προστάτου των Ἀγίου Διονυσίου ἦτο συχνότατα εἰς τὸ στόμα τῶν μοναχῶν. Ὁ στόλος δὲν κατηνύνητο εἰς Στροφάδια και οἱ μοναχοὶ ἡσύχασαν. Τότε ὁ Ἀγγλος τῇ συνοδείᾳ μοναχῶν περιηγήθη τὰ ἀξιοπεριεργα τῆς νήσου και δίδει τὴν ἀκόλουθον περιγραφήν :

«Πρῶτον εἰς τιμὴν και ἀγιότητα εἶνε ἡ «Πηγὴ τοῦ Ἀγίου Διονυσίου» ἡ ζῶσα και αἰώνια ἀπόδειξις τῆς θαυματουργοῦ δυνάμεώς του. Τὰ δροσερὰ και ὑγιεινὰ νερά τῆς ἀναβλύζουν ἀπὸ τοὺς βράχους εἰς ἀπόστασιν 50 γιάρδων ἀπὸ τῆς θαλάσσης, και διατηροῦν τὴν καθαριότητά των, καίτοι τόσον ἐγγὺς τῆς θαλάσσης. Τοῦτο ἀποδίδεται εἰς ὑπερφυσικὴν ἐπέμβασιν.

«Τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου εἶνε πράγματι μία φορικτὴ περιέργεια : εἶνε ἡ ὁσεοθήκη, ὅπου ὄλων τῶν νεκρῶν τὰ κόκκαλα ἀποτίθενται. Ἐπὶ τρία ἔτη ἐπιτρέπεται νὰ ἀναπαυθῶν εἰς τὴν γῆν εἰς τὴν ὁποίαν ἐτάφησαν. Ληξιάσης τῆς περιόδου ταύτης ἐκθάπτονται και τοποθετοῦνται εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτὴν σωρισμένα ἀναμῖξ, ἀπὸ τὸ ἐν μέρος τὰ πόδια και χέρια και τὰ ἄλλα κόκκαλα, και ἀπὸ τὸ ἄλλο τὰ εἰρωνικῶς ὑπομειδιῶντα κρανία...

«Οἱ καλόγηροι δείχνουν τὴν «Σπηλῆν τοῦ Ἀγίου Διονυσίου» ἡ ὁποία ἦτο ἡ εὐνοοῦμένη σκίτη τῆς λατρείας των και εἰς τὴν ὁποίαν ἀποδίδουν ἐξαιρετικὴν ἀγιότητα. Ὅταν οἱ Τοῦρκοι, εἰς ἓνα πόλεμον με τοὺς Βενετούς, προσήγγισαν εἰς τὴν νήσον ταύτην, οἱ καλόγηροι μετέφερον τὰ λείψανα και τοὺς θησαυροὺς τοῦ Ἀγίου ἐκεῖ, εὐσεβάστως παραδίδοντες τοῦτον και τοὺς θησαυροὺς του εἰς τὴν ἑαυτοῦ προστασίαν. Οἱ Τοῦρκοι δὲν εἶχον τὴν περιέργειαν νὰ ἐξερευνήσουν τὰ ἀπόκεντρα σημεῖα τῆς νήσου. Ὅπως ἀποφύγουν λοιπὸν τὸν κόπον ἔπιασαν μερικοὺς καλογήρους, τοὺς ἐγύμνωσαν και ἤρχισαν νὰ τοὺς μαστιγώνουν. Τὸ μυστικὸν τοῦ Ἀγίου φυσικὰ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀποκαλυφθῇ και τὰ λείψανα μαζὺ με τοὺς θησαυροὺς περιήλθον εἰς χεῖρας τῶν ἀπίστων. Ἀμφότερα ἠρπάγησαν, και μαζὺ με αὐτὰ και 18 καλόγηροι, σύντροφοι τῆς δουλείας τοῦ Ἀγίου. Ἀλλὰ λείψανα και μοναχοὶ ἐξηγοράσθησαν ταχέως ἀπὸ ἓνα φιλόδοξον ἀρχιερέα, ὁ ὁποῖος φρονίμως ποιῶν ἐξησφάλισε τὸ ἅγιον λείψανον εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὅπου μέχρι τοῦδε παραμένει.

«Ἡ Σπηλῆ τῆς Παναγίας ἐσυλήθη ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐβίασαν τὴν Σπηλῆν τοῦ Ἀγίου. Μερικὰ ἅγια λείψανα ἠρπάγησαν ἀπὸ ἐκεῖ ἐπίσης, ἀλλὰ δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ καθορίσω τὴν φύσιν αὐτῶν. Ἀλλ' εἶνε βέβαιον ὅτι πολλαὶ θηριώδεις σκηναὶ ἔλαβον χώραν και ἀρκετὸν αἷμα ἐχύθη, τοῦ ὁποῦ κηλίδες φαίνονται ἀκόμη εἰς τοὺς τοίχους τῆς μονῆς.

Τὸ Κενοτάριον τοῦ Ἀγίου συμπληρῶνει τὸν κατάλογον τῶν ἱερῶν πραγμάτων. Εἶνε λίθινον μνημεῖον, καλοσκαλισμένον και στολισμένον με νέαν ἐπιγραφὴν, ἡ ὁποία ἐσκαλίσθη και πιθανότατα συνετέθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν και ἀποτελεῖ παραφωνίαν τινα τόσον με τὴν Πηγὴν και τὴν Σπηλῆν ὅσον και με κάθε ἄλλο ἀντικείμενον τῆς τραχείας και ἀτέχνου αὐτῆς νησίδος. Ὑπάρχει παράδοσις περὶ θαυμασίων κήπων οἱ ὁποῖοι ἄλλοτε ἦνθιζον εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς νήσου και τοὺς ὁποῖους κατέστρεψαν αἱ θύελλαι και περὶ ἐνὸς ἀρχαίου τάφου εὐρεθέντος ἐσχάτως εἰς ἀπότομον βράχον δυσπροσέλαστον, ὁ ὁποῖος πιθανὸν νὰ περιέχῃ και ἄλλους».

Αὕτη εἶναι ἡ λίαν ἐνδιαφέρουσα περιγραφή τῶν στροφάδων ἀπὸ τὸν Ἀγγλον κληρικὸν και λόγιον.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΖΑΚΥΝΘΟΥ ΑΠΟ ΤΑ ΒΕΝΕΤΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

Μέσα εἰς τὸν θησαυρὸν τοῦ Βενετικοῦ Ἀρχείου ἓνα μαργαριτάρει ἀληθινὸν εἶνε ἡ συλλογὴ τῶν Libri Commemoriali della Republica Veneta τῶν ὁποίων ἐκτενεστάτη περιλήψις ἐδημοσιεύθη ἀπὸ τοῦ 1876 μέχρι τοῦ 1909. Εἰς 33 βιβλία περιέχονται περιληπτικῶς ὅλαι αἱ σπουδαιότεραι πράξεις τῆς Βενετικῆς κυβερνήσεως κατὰ τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1295 μέχρι τοῦ 1787. Τὸ ἔργον τοῦτο θεωρεῖται δικαίως ὡς πολὺτιμον, διότι πολλῶν ἐγγράφων ἔχουν χαθῇ τὰ πρωτότυπα, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἀφήγησις τῶν γεγονότων ἐσώθη μόνον χάρις εἰς τὰς περιλήψεις αὐτάς.

Εἶχα τὴν ὑπομονὴν νὰ διατρέξω ὁλόκληρον τὸ ἔργον τοῦτο και νὰ συλλέξω κάθε τι τὸ περιεχόμενον εἰς αὐτὸ σχετικῶς με τὴν Ζάκυνθον. Ἡ ἐργασία αὕτη ἦτο ἀρκετὰ ἄχαρις, διότι ἡ γλῶσσα τοῦ βενετικοῦ καίμενον εἶνε εἰς τὰ περισσώτερα μέρη γεμάτη λάθη γραμματικὰ και συντακτικὰ, ἐπομένως δὲν εἶνε εὐκόλος ἡ μετάφρασις κατὰ λέξιν πολλάκις δὲ δὲν κατορθώνεται οὔτε νὰ ἐξαχθῇ ἡ ἐννοια τοῦ καίμενου, ὅπως θὰ ἴδουν οἱ ἀναγνώσται ἀπὸ τὰ ἀποσπάσματα τὰ ὁποῖα παραθέτω κατωτέρω εἰς τὸ πρωτότυπον.

Τὸ 1449 ἀναφέρεται διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὰ ἐγγράφα αὐτὰ ἡ Ζάκυνθος, διὰ τοῦ ἐξῆς ἐγγράφου : (Βιβλίον 14, παρ. 96)

«1449, Ἰνδικτίωνος 12, Σεπτεμβρίου 11

«Ὁ Λεονάρδος τοῦ Δελφίνου Βενιέρος, ἀντιπροσωπεύων τὴν Βενετικὴν κυβέρνησιν και ὁ Λεονάρδος Τόκκος, Λοῦξ τῆς Λευκάδος και Κεφαλληνίας, ἀντιπροσωπευόμενος ἀπὸ τὸν Ἰάκωβον Ρόσσον, Ἀνδρέαν ντὶ Γκουίντο ντὲ Στριόνε, προσωπευόμενος ἀπὸ τὸν Ἰάκωβον Ρόσσον, Ἀνδρέαν ντὶ Γκουίντο ντὲ Στριόνε, Γαλεάτσον ντὰ Σάντα Κολόμπα και Μαρίνον Μιλιαres, κυβερνήτας του, ἀπὸ τὰ συμβούλια τῆς Κεφαλληνίας και Ζακύνθου, συνεφώνησαν : Ὁ Λοῦξ και οἱ ἀδελφοὶ του και διάδοχοι του και ὅλον τὸ κράτος του τίθενται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Βενετίας. Θὰ εἶνε οὗτος ἀναλόγως φίλος ἡ ἐχθρὸς τῶν φίλων και ἐχθρῶν τῆς Βενετίας. Ὁ Βενιέρος, δεχόμενος, ὑπόσχεται προστασίαν και ἀμυναν. Τὰ ἀνωτέρω ἀπεδέχθησαν ἐνόρκως οἱ προλεχθέντες, πλὴν τοῦ Σάντα Κολόμπα, ὁ ὁποῖος δὲν ἠθέλησε.

Ἐγένετο εἰς τὴν Λευκάδα, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ προλεχθέντος Ἀνδρέου. Μάρτυρες Gian Jacopo da Pesaro, ἐπίσκοπος Κεφαλληνίας, Nicoló del fù Dottore, nato Cornaro, Francesco di Tagliapietra, Fantino di Giovanni Loredano, Francesco del fù Antonio Arimondo, Βενετοὶ και Michele de Gatti τῆς Κερκύρας, Anella Cecapace τῆς Ραγούσης».

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡγεμὼν τῆς Ζακύνθου ἦτο ὁ Λεονάρδος Τόκκος, τοῦ ὁποῦ ἡ οἰκογένεια δὲν κατώρθωσε νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ τὴν Ζάκυνθον, μαζὺ με τὰς ἄλλας νήσους, εἰς τὴν Βενετίαν. Τὸ ἀνωτέρω ἐγγράφον δείχνει τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν ὑποταγὴν. Κινδυνεύων ἀπὸ ἐπιδρομὰς τῶν Τοῦρκων και ἄλλων ἐχθρῶν, ὁ Τόκκος ἠναγκάσθη νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Βενετίας, ἡ ὁποία οὕτω εἶχε κάμῃ πλέον τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς κατάληψιν τῶν νήσων.

(Ἐχει συνέχεια)

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑΣ

Περίληψης τῆς διάλεξης δημοσιεύθηκε σ' ὁλόκληρον τὸν Τύπο καὶ διαβάστηκε μὲ μέγιστο ἐνδιαφέρον. Ἡ μεγίστη ἐχτίμησις στὸν ἀρχηγὸ τοῦ φασισμού ἢ γοητεία ποὺ ἐξασκεῖ σ' ὅλον τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἔλλειψις φιλοσοφικῆς διαθέσεως στὸ νεοέλληνα, ἔκαμε ὥστε ἡ ἀναπτυχθεῖσα ἐνδιαφέρουσα φασιστικὴ ἄποψις νὰ μὴν προκαλέσῃ σχόλια. Μονάχα ὁ κ. Κολουμβάκης (Ἔργασία 13 Νοεμβρίου) ἔφερε τὶς ἀντιρροήσεις τοῦ σὲ μερικὰ αὐθαίρετα σημεῖα ὅπως σ' ἐκεῖνο τῆς σημασίας τῆς κοινῆς γνώμης, ποὺ φαντάζομαι ὅμως πὼς προϋποθέτει ἡ φασιστικὴ θεωρία, καὶ στ' ἄλλο τῆς θέσεως δηλαδὴ τοῦ βουλευτικοῦ σώματος στὴν κυριαρχία τοῦ Κράτους. Ἐπίσης λογικὴ καὶ ἡ γνώμη τοῦ γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση τοῦ μειονεκτήματος τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας μὲ τὴν ἀπαίτηση προσόντων ἀπὸ τοὺς ὑποψηφίους βουλευτές. Τὸ συμπέρασμα τοῦ ὅμως ὄχι πειστικό. Ἡ φασιστικὴ θεωρία βασίζεται ἀπόλυτα σὲ ἰδεολογία. Γιὰ νὰ νοηθεῖ πρέπει νὰ λαβαίνεται ὁλόκληρη. Πρέπει νὰ πληροῦνται ὅλες οἱ προϋποθέσεις τῆς γιὰ νὰ νοηθῇ τὸ «**Φασιστικὸ Κράτος**». Ἀλλὰ νὰ ἐξηγώμαστε: δίχως φιλοσοφικὲς θεωρεῖες καὶ δίχως νὰ λαβαίνεται ὑπ' ὄψιν τὸ δίκαιον.

— Γιὰ τὶς διαλέξεις τοῦ κ. Κοράντο Παβολίνι πάνω στὴ σύγχρονη Ἱταλικὴ Τέχνη θὰ γράψω στὸ ἄλλο τεῦχος εἰδικὸς συνεργάτης μας.

Σ. ΜΙΝ.

Τὸ προπολεμικὸ καὶ μεταπολεμικὸ Ἱταλικὸ Θέατρο

Ὁ Σύλβιος Ντ' Ἀμίκο θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους σύγχρονους συγγραφεῖς τῆς Ἱταλίας καὶ ἡ γνώμη τοῦ ἔχει μέγιστο κύρος, λόγῳ τῆς ἐργασίας τοῦ γιὰ τὴ βελτίωση τοῦ Ἱταλικοῦ Θεάτρου. Τὰ ἔργα ποὺ γράψε γι' αὐτὸ εἶναι σπουδαῖα καὶ εἶχαν καὶ τὸ ἀποτέλεσμά τους.

Εἶναι: «Τὸ Θέατρο τῶν Ἀνδρεικέλλων» (1920), «Προσωπίδες» (1921), «Ἡ δύσις τοῦ μεγάλου ἡθοποιοῦ» (1929), «ἡ κρίσις τοῦ θεάτρου» (1931), καὶ ἅπειρα κριτικὰ ἄρθρα στὴν Τριμπούνα καὶ στὸ περιοδικὸ του «Σενάριο». Γιὰ τὴν ἀνασυγκρότηση τοῦ Ἱταλικοῦ θεάτρου ἔχει κάμει σωστὸ πόλεμο. Στὰ ἔργα του παρουσιάζει τὸν ξεπεσμό τοῦ σύγχρονου ἡθοποιοῦ. Ἐνα ἔργο τέχνης μένει οὐσιαστικὰ ἀνεργήνευτο, γιατί οἱ ἡθοποιοὶ ἐπαναλαβαίνουν μηχανικὰ —σὰ γραμμόφωνο— τὸν κάθε τους ρόλο. Τὸ κάθε ἔργο ἔχει ποικιλία ἐρμηνείας σύμφωνα μὲ τὴν ἀντίληψη τοῦ ἡθοποιοῦ ποὺ τὸ ἐρμηνεύει. Ὁ ἡθοποιὸς ἔχει τὴν ἀτομικότητά του καὶ δὲν βλέπει ἓνα ἔργο ὅπως πραγματικὰ εἶναι, μὰ μὲς ἀπὸ τὸ πρῶμα τῆς δικῆς του σκέψεως. Ὅσο μεγαλύτερος εἶναι ὁ ἡθοποιὸς τόσο μεγαλύτερες εἶναι οἱ ἀλλοιώσεις τοῦ ἔργου. Οἱ ἡθοποιοὶ καὶ ὄχι οἱ συγγραφεῖς παρουσιάζουν τὸν πραγματικὸ Ἀμλέτο τοῦ Σαίξπηρ. Τὸ θέατρο λοιπὸν περισσότερο ἀπὸ τὸ συγγραφέα ἀνήκει στὸν ἡθοποιό.

Ὁ Ντ' Ἀμίκο παράπλευρα μὲ τὸ δραματικὸ κριτικὸ τοῦ ἔργο παρουσιάζει ἐξ ἴσου ἀξιοπρόσεχτο ἔργο θρησκευτικόν. Ἐχει ἀσχοληθεῖ γιὰ τὸ καθολικὸ καὶ ὀρθόδοξο δόγμα, τὰ προβλήματα ποὺ παρουσιάζουν μεταξύ των κ.τ.λ.

Τέτοια εἶναι: «Οἱ δρόμοι ποὺ ὁδηγοῦν στὴ Ρώμη», «Προσκυνητὲς στοὺς Ἁγίους τόπους», «Ἀνακάληψις τῆς Καθολικῆς Ἀμερικῆς».

Γεννήθηκε στὰ 1887 καὶ εἶναι ὁλοένα καθηγητῆς τῆς ἱστορίας τοῦ δραματικοῦ θεάτρου.

Οἱ δύο διαλέξεις τοῦ Σύλβιο Ντ' Ἀμίκο στὸ Ἱταλικὸ ἴνστιτούτο «Τὸ προπολεμικὸν καὶ μεταπολεμικὸν Θέατρον τῆς Ἱταλίας», ἦταν ἀπὸ τὶς πιὸ ἐνδιαφέρουσες ποὺ ἔχουν ἀκούσει οἱ Ἀθηναῖοι. Δημοσιεύτηκαν σ' ὁλόκληρον τὸν

Ἀθηναϊκὸ τύπο. Σ' αὐτὲς δίνει μὴ σαφὴ εἰκόνα τῆς ἐξέλιξης τοῦ Ἱταλικοῦ θεάτρου, τὴν ἐπίδραση τοῦ γαλλικοῦ νατουραλισμοῦ, τὴν ἀντίδραση μερικῶν συγγραφέων ἀλλὰ ἰδιαίτερα ἐξιστορεῖ τὴ σταδιοδρομίαν καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ θεάτρου τοῦ Ντ' Ἀννούντσιο, ποὺ μὲ τὴν «Κόρη τοῦ Γιόριο» ἔδωσε ἓνα ἀριστούργημα, ἓνα κλασσικὸ ἔργο ἀπὸ τὰ τελειότερα τοῦ Ἱταλ. θεάτρου. Μίλησε κατόπι γιὰ τὴ σχολὴ τῶν «Κρεπουσκολάρων», ποὺ γεννήθηκε σ' ἀντίδραση στὸ ρητορικὸ αἰσθησιασμό, τὴ λυρικὴν ἑξαρση καὶ τοὺς ἡρωϊκοὺς στόμφοις τοῦ Ντ' Ἀννούντσιο. Εἶπε ἀκόμη καὶ γιὰ τὸ «διανοητικὸ θέατρο». Ἀφούρνησε τὸ θέατρο τοῦ Πιραντέλλο τὴ μεγαλύτερη αὐτῆ θεατρικῆ φυσιογνωμίας τοῦ σύγχρονου Ἱταλικοῦ θεάτρου, ποὺ κάνει τοὺς ἄλλους δραματογράφους νὰ φαίνονται μικροί, καὶ μίλησε γιὰ τὸ φουτουριστικόν, ποὺ δὲν παραδέχεται καὶ ποὺ πιστεύει πὼς περισσότερα διάλυσε παρὰ ποὺ ἐδημιούργησε.

Αἱ διαλέξεις τοῦ ἐπιφανοῦς κριτικοῦ ὅσο διαφωτιστικὲς καὶ ἂν ἦσαν μᾶς ἄφησαν πληθὺς ἀποριῶν. Μέρος αὐτῶν μᾶς ἔλυσε σὲ μακρὰ συνέντευξιν ποὺ εἶχε τὴν εὐγένεια νὰ παραχωρήσῃ στὴν Κα Μαριέττα Μινώτου γιὰ τὴν «'Ιόνιο Ἀνθολογία».

Συνέντευξις Κας Μινώτου—Σύλβιο Ντ' Ἀμίκο

—Εἶναι μεγάλη μου χαρὰ ποὺ σὰς γνωρίζω προσωπικὰ—ἄρχισε ἡ κ. Μινώτου—γιατί σὰς ἔχω παρακολουθήσει σ' ὅλη σχεδὸν τὴ δράση σας. Εἶμαι μάλιστα ἡ πρώτη ποὺ ἔγραψα στὴν πατρίδα μου γιὰ σὰς—πάνε τρία χρόνια τώρα—στὸ περιοδικὸ «**Πρωτοπορία**», πέρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὸ ἔργο σας «**Ἡ δύσις τοῦ μεγάλου ἡθοποιοῦ**».—Υπάρχει λοιπὸν πραγματικὰ θέατρο ἀξιοπρόσεχτο στὴν Ἱταλία; Εἶδα πάντοτε νὰ γράφετε γιὰ τὴν κρίσιν τοῦ θεάτρου.

—Βέβαια ὑπάρχει. Μόνο ποὺ περνᾷ, ὅπως παντοῦ, κρίσις. Ἐπειτα ὅταν μιλεῖ ἓνας γιὰ θέατρο πρέπει πρῶτα νὰ νοιώθῃ τὴ σημασίαν αὐτῆς τῆς λέξεως, ποὺ μπορεῖ ν' ἀφορᾷ τόσο τὴν παραγωγὴν ὅσο καὶ τὴ διανομήν. Δηλαδή ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ οἱ συγγραφεῖς καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ ἡθοποιοί.

Ὅσο γιὰ τοὺς συγγραφεῖς, ἡ πρώτη τριακονταετία τοῦ 20οῦ αἰῶνος σημεῖωσεν ἀποχτήματα μεγάλα στὸ ἔθνη θεάτρο. Μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς πὼς τὸ τελευταῖο τέταρτον τοῦ περασμένου αἰῶνα, οἱ ἱταλοὶ δραματογράφοι (βγάζοντας τὸ μεγάλο Ἰωάννη Βέργκα καὶ κανέναν κωμωδιογράφον ποὺ γράψε σὲ διάλεκτον, κάποτε μάλιστα ἑχταχτον, ὅπως ὁ Γκαλβίνα) ὅλοι σχεδὸν βιάδισαν πάνω στ' ἀχνάρια τοῦ Γαλλικοῦ. Ἀπεναντίας στὰ 900, ὅπως προσπάθησα νὰ δείξω στὶς δύο μου διαλέξεις, τὸ Ἱταλικὸν θέατρο ἐλευθερώθηκε ἀπὸ ξένες ἐπιδράσεις καὶ ἀπόκτησε δρόμους δικούς του, τόσο μὲ τὰ μεγάλα ὀνόματα τοῦ Ντ' Ἀννούντσιο,—στὸν ὁποῖο, τοῦλάχιστον, ὀφείλεται ἓνα ἀριστούργημα—καὶ τοῦ Πιραντέλλο, ποὺ τὸ θέατρό του μεταφράσεται «**Ἡ κόρη τοῦ Γιόριο**» καὶ μιμήθηκε σ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ὅσο καὶ μὲ στηκε, παραστήθηκε καὶ μιμήθηκε σ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ὅσο καὶ μὲ ἄλλους μικρότερους συγγραφεῖς διαφόρου ὕφους, ὅπως ὁ Μπινέλλι, Μορσέλλι, Κιαρέλλι, Μαρτίνι, Ἀντωνέλλι, Ράτι, Ρόσσο καὶ Σάν Σεκόντο κ.τ.λ.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς μερικὰ χρόνια τώρα, μερικὰ χρόνια καὶ στὰ πρῶτα ἀνθίσας ποὺ κορύφωσε στὰ τελευταῖα προπολεμικὰ χρόνια καὶ στὰ πρῶτα μεταπολεμικά, διαδέχθηκε μιὰ περίοδος συγκεντρώσεως ὡς ποῦμε. Αὐτὸ ὀφείλεται κατὰ τὴ γνώμην μου στὴ μεταβολὴ τῆς Ἱταλικῆς πνευματικῆς διανοήσεως καὶ τὴν ἡθικὴ καὶ αἰσθητικὴ κρίσιν, ποὺ ἐπηκολούθησε καὶ ποὺ πιστεύω πὼς προαναγγέλλει ὄχι νύχτα, μὰ αὐγήν.

Κι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ τὸ συμπεράνῃ κανεὶς ἀπὸ κάποια ἔργα τοῦ Γουλιέλμου Τζώρτζι, τοῦ Καίσαρα Ἰουλίου Βιόλα, τοῦ Τζίνιο Ρόγκα, τοῦ ποιητοῦ Οὔγου

Μπέττι και πολλῶν ἄλλων νέων συγγραφέων, γιὰ τοὺς ὁποίους θὰ ἦταν πρόωρο νὰ ἐκφέρω γνώμη.

—'Απογοητεύονται μήπως οἱ συγγραφεῖς ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουν μεγάλοι ἠθοποιοί; Σὰ βρισκόμουν στὴν Ἰταλία θαύμασα ἀρτιώτατους θιάσους και μεγάλους ἠθοποιούς σὰν τὸν Γκαντούζιο και Μελάτο. "Όσο γιὰ τὸ νεώτατο ἰταλικὸ θέατρο μοῦ φαίνεται πὼς τοῦ λείπει ἡ πνοή. "Όλα πᾶνε μηχανικά σὰν κάτι πὺν ἔχει προσταχθῇ. Καὶ πετᾷ τὸ ἐρώτημα: εἶναι ὁ συγγραφέας πὺν δὲν ἔχει καλοὺς ἠθοποιούς ἢ οἱ ἠθοποιοὶ πὺν δὲν ἔχουν καλὸ συγγραφέα; Διαβάζω πολεμικὲς και διαμαρτυρίες πὼς λείπουν και τὰ δυό. Καὶ μοῦ ἔρχεται ἡ σκέψη: Ἐπηρεάζει τὴν παραγωγή τῶν συγγραφέων ἡ ἔλλειψη ἠθοποιῶν;

—"Όσο γιὰ τοὺς ἠθοποιούς πάντα μου εἶπα στὰ διαφορα βιβλία πὺν ἀφιέρωσα γιὰ τὴ μελέτη τῆς σκηνικῆς ἐρμηνείας στὴν Ἰταλία και στὸ ἐξωτερικόν, πὼς οἱ Ἰταλοὶ ἠθοποιοὶ ἔχουν ἀτομικῶς σπουδαῖα προσόντα κληρονομικὰ τῶν «κωμικῶν τῆς τέχνης» πὺν ἐπὶ τρεῖς αἰῶνες θάμπωναν τὸν κόσμον. Ἀκόμη και σήμερα ὁ γέροντας Αἰμίλιος Τσακκόνι, σὲ ἡλικίαν 75 χρονῶν ἔχει πρόσκληση ἀπὸ τὸ Παρίσι νὰ δώσει μιὰ σειρά παραστάσεων. Θὰ πάει στὸ τέλος τοῦ Γενάρη. Ἀκόμα σήμερα τὸ κοινόν μας χειροκροτεῖ τίς δυὸ μεγάλες καλλιτέχνιδες τὴν Ἰρμα και Ἐμμη Γκραμμάτικα. Ὁ Ρωγῆρος Ρουτζέρι ἔχει ἀναγνωριστεῖ γενικὰ ἕνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους εὐρωπαϊούς ἠθοποιούς. Καὶ ἀπὸ τοὺς νεώτερους, ἄνδρες και γυναῖκες, θὰ εἶχα πολλοὺς νὰ ἀναφέρω παρὰ πολλούς. Ἀφήνω κατὰ μέρος τοὺς ἠθοποιούς ἐκείνους πὺν παίζουν ἔργα σὲ διάλεχτο ὅπως τὸν Μοῦσκο, Πετρολίνι, Βιβιάνι, Γκόβι, Τζιακέττι, πὺν τὸ Ἰταλικὸ κοινὸ ἀγαπᾷ. Μάλιστα κάποτε τοὺς ἀγαποῦν και αὐτοὶ οἱ ξένοι.

Ἡ κρίσις ὅμως τῆς διανομῆς, δηλαδὴ τῆς σκηνικῆς ἐρμηνείας στὴν Ἰταλία, εἶναι ἀφορμὴ πὺν οἱ ἔξοχες αὐτὲς προσωπικότητες δὲν ἔχουν ὀργάνωση και πειθαρχία.

"Εχομε κρίση Διευθυντῶν. Στὴν Ἰταλία, τὴν χώρα αὐτὴ τὴν τόσο πλούσια ἀπὸ καλοὺς και ἔξοχους ἠθοποιούς, λείπουν οἱ διευθυντές.

Τώρα τὸ Σωματεῖο Θεαμάτων μελετᾷ τὸν τρόπο γιὰ νὰ εὐκολύνει τὸ σχηματισμὸ κανονικῶν θεάτρων, πὺν χωρὶς νὰ χαλοῦν τὴν παράδοση τῶν πλανόδιων θιάσων μας, ὅμως νὰ προσφέρουν συγχρόνως στοὺς Ἰταλοὺς ἠθοποιούς τὰ μέσα γιὰ μιὰ πιὸ μεθοδικὴ και ἰσχυρὴ πειθαρχία.

—Μήπως οἱ συγγραφεῖς γράφουν ἔργα ἀπλᾶ γιὰ νὰ συμμορφωθοῦν μετὰ τὸ γούστο τοῦ κοινοῦ ἢ γιὰ τὴν ἀπολαυτὴ εὐκολῆς ἐπιτυχίας και κέρδους, ἢ μήπως βρίσκονται σὲ ἀδυναμία νὰ γράφουν ἔργα δυνατότερα; Τὸ ἰταλικὸ κοινὸ εἶναι ἱκανοποιημένο μετὰ τὰ ἔργα αὐτά; Ἡ ἀνωτέρα τάξη, ἡ ἀνεπτυγμένη, τί προτιμᾷ; Καὶ ἡ τιμὴ τῶν εἰσιτηρίων; Παρακολουθῶ τίς προσπάθειες τοῦ Τσακκόνι και ἄλλων γιὰ τὴν ἐκλαίτευση τοῦ θεάτρου μετὰ μετριάσμὸ τῶν τιμῶν και μετὰ παραστάσεις μορφωτικὰς σὲ λαϊκὰ κέντρα.

—Στὴν Ἰταλία, ὅπως σ' ὅλα τὰ μέρη, εἶναι συγγραφεῖς πὺν ἀποβλέπουν μόνον στὸ κέρδος, μὰ εἶναι και συγγραφεῖς πὺν γράφουν γιὰ τὴν τέχνη. Γιὰ νὰ ἐπιτύχει ἕνα ἔργο, δυὸ τρόποι εἶναι: Ἡ νὰ συμφωνεῖ μετὰ τὰ χαμηλότερα και εὐκολώτερα ἔνστικτα τοῦ κοινοῦ ἢ νὰ κατορθῶναι νὰ τὸ σηκώσει στὸ γούστο τῆς πραγματικῆς τέχνης. Εἶναι φυσικὸν ὁ πολὺς κόσμος νὰ προτιμᾷ τὸ πρῶτον, ὅπως συμβαίνει παντοῦ. Καὶ εἶναι λυπηρό πὺν οἱ διανοούμενοι σήμερα στὴν Ἰταλία πηγαίνουν σπάνια στὸ θέατρο, γιὰ λόγους κυρίως οικονομικοῦς. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς διανοουμένης τάξης (καλλιτέχνες, σπουδαστές, καθηγητές, μικροεπαγγελματίες) δὲν

ἔχουν πάντα ἀρκετὰ χρήματα διὰ νὰ πληρώνουν τίς τιμὲς πὺν οἱ σύγχρονες σκηνογραφίαι ἀπαιτοῦν. Ἀλλὰ και γι' αὐτὸ τὸ Σωματεῖο Θεαμάτων μελετᾷ κάποια θεραπεία.

—Ἀπὸ τὰ θεατρικὰ ἔργα τῆς χώρας σας ποῖα θεωρεῖτε πὼς θὰ ἐπιζήσουν σὰν τοῦ Σέριφφ, τοῦ Σῶ, τοῦ Μολνάρ κ. τ. λ. Κι ὁ Καμπανίλε, ὁ Μπέττι;

—Ἐγὼ πεῖ πὼς πιστεύω σ' ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ μεταπολεμικοῦ μας ρεπερτόριου. Θὰ ἐπιζήσουν, νομίζω, κάποια ἔργα ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς πὺν ἀνάφερα στίς διαλέξεις μου. Ὁ Ἀχιλλεὺς Καμπανίλε εἶναι ὁ δημιουργὸς ἑνὸς χιουμουριστικοῦ παραδόξου πὺν ὡς τώρα πέτυχε πολὺ περισσότερο στὰ βιβλία παρὰ στὸ θέατρο.

—Ὁ Πιραντέλλο και Μαρινέττι εἶχαν ἐπίδραση στὸ Ἰταλικὸ θέατρο; Ἐδημιούργησαν σχολὴ ἢ ἔμειναν μόνοι;

—Ὁ Πιραντέλλο ἐπέδρασε πολὺν και στοὺς Ἰταλοὺς και στοὺς ξένους. Στὴν Ἰταλία ἔχνη Πιραντελλισμοῦ βρίσκονται σχεδὸν σ' ὅλα τὰ ἔργα και αὐτοῦ τοῦ Σάν Σεκόντο. Στὸ ἐξωτερικὸν ἐπηρεάστηκαν ἀπὸ τὸν Ρόγκερ Μάξ στὸν Πολιακῶφ, κ' ἀπὸ τὸν Λακάτο ὡς σ' αὐτὸν τὸν Ὀνήλ.

Ὅσο γιὰ τὸν Μαρινέττι, δὲν ὑπάρχει καμιὰ φουτουριστικὴ κωμωδία, πὺν ἐπιδοκιμάστηκε τόσο ὥστε νὰ μείνει σταθερὰ στὸ ρεπερτόριον ἑνὸς Ἰταλικῶν θιάσου. Οὔτε γνωρίζω ἐπιδράσεις φουτουριστικὰς σὲ Ἰταλοὺς συγγραφεῖς πὺν ἀναδείχτηκαν κατόπιν, ἐχτὸς ἂν ἀποκαλέσει κανεὶς φουτουριστικὰς μερικὰς κωμωδίες τοῦ Ἐρρίκου Καβακκίολι, ἢ τοῦ Μάξιμου Μποντεμπέλλι. Γιὰ τέτοιο χαρακτηρισμὸ ὅμως οἱ πρῶτοι πὺν θὰ διεμαρτύρονταν, πιστεύω, θὰ ἦταν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι.

—Πῶς εἶναι ἡ ὀργάνωση τῶν θιάσων; Ποιοὶ εἶναι οἱ καλύτεροι; Ἐξακολουθοῦν οἱ θιάσοι Γκραμμάτικα, Νικοντέμι νὰ ἔχουν ἐπιτυχία;

—Ἡ ὀργάνωση τῶν θιάσων στὴν Ἰταλία εἶναι δυστυχῶς και σήμερα ὅπως ἦταν πρὸ 400 χρόνων. Δηλ. βασίζονται μᾶλλον στὰ ἔξυπνα αὐτοσχεδιάσματα παρὰ στὴ μέθοδο και στὴν πειθαρχία. Εἶναι ὅμως ἀναμφισβήτητο πὼς μερικὰ χρόνια τώρα οἱ δραματικοὶ Ἰταλικοὶ θιάσοι προόδευαν πολὺ ὅσον ἀφορᾷ τὴ σκηνογραφίαν, φῶς, βεστιάριο και γενικῶς τὴ διέθυνση.

Ἀναφέρω πρὸς τιμὴν τοῦ τῶν πρῶν θιάσου Νικοντέμι, τώρα Μερίνι-Τοιμάρα-Τοφάνο. Τὸ θίασον πὺν διευθύνει ἡ Ἰταλορωσίδα ἠθοποιὸς Τατιάνα Παυλόβα. Τοὺς θιάσους δυὸ νέων ἠθοποιῶν, τοῦ Ρέντσου Ρίτσι και τῶν Ρωτοῦ Κίκι Πάλμερ. Καὶ ὁ Λαμπέρτος Πικάσσο, ἢ Μάρθα Ἀμπλα, ὁ Ρωγῆρος Χοῦπι, ὁ Λουδοβίκος Ἀλμιράντε, συγκρότησαν, και διευθύνουν καλοὺς θιάσους.

Ἐπίσης ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὁ θίασος Τζα-Μπούμ. (Τζα-Μπούμ εἶναι τὸ ὄνομα πὺν πῆραν μερικοὶ θιάσοι μεγάλων θεαμάτων στὴν Ἰταλία).

—Πέστε μου γιὰ τὸ «ἄρμα τοῦ Θεσπι». Τ' ἀποτελέσματα πὺν εἶχε ἦταν ἱκανοποιητικὰ;

—Ἡ δράση τοῦ *"Ἀρματος τοῦ Θεσπι"* ἦταν θαυμασία. Πρόκειται γιὰ ἕνα ἴδρυμα πὺν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἐθνικὸν ἴδρυμα τοῦ ντοπολαβόρο ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ γραμματέως τοῦ Ἐθνικοῦ Φασιστικοῦ κόμματος. Σκοπὸς εἶναι νὰ στέλνει στὰ μικρὰ μέρη πὺν δὲν ἔχουν μεγάλο θέατρο, ἀπάνω σὲ αὐτοκίνητο μικρὰ θεατράκια κινητὰ μετὰ ἀνάλογους ἠθοποιούς.

Κάθε χρόνον τὰ «ἄρματα τοῦ Θεσπι» δίνουν χιλιάδες δραματικὰς παραστάσεις μετὰ χαμηλότερες τιμὲς, προσίτες σὲ κάθε πορτοφόλι. Πιὸ ἀξιοπρόσε-

χτες ήταν μερικὲς λυρικὲς του παραστάσεις πού ἔγιναν μὲ πρώτης τάξεως συγκροτήματα.

— Καὶ τὸ θέατρο τῶν ἀνεξαρτήτων τοῦ Μπραγκάλια; 'Αλήθεια πὼς ἔχει φήμη στὴν 'Ιταλία παρόμοια μὲ τοῦ Ράιχαρτ στὴ Γερμανία;

— Τὸ θέατρο τῶν *'Ανεξαρτήτων* εἶναι ἓνα μικρὸ κέντρο γιὰ τοὺς διανοούμενους πού ἄρχισε στὴ Ρώμη στὰ 1922, σ' ἓνα ὑπόγειο, ἀπὸ τὸν 'Αντώνιο 'Ιούλιο Μπραγκάλια, μὲ ἠθοποιούς ἐρασιτέχνες, καὶ ἐνδιέφερε γιὰ κάμποσα χρόνια ἓνα ὄμιλο δημοσιογράφων καὶ πρόσωπα τοῦ φιλολογικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ κόσμου. Δὲν ἔφθασε ὅμως στὸ μεγάλο κοινὸ ποτὲ καὶ δὲν ἐπέδρασε οὔτε σὲ συγγραφεῖς, οὔτε σὲ ἠθοποιούς.

— Ἐχουν ἐπιτυχία οἱ παραστάσεις 'Ιταλικῶν ἔργων στὸ ἐξωτερικὸ; Διάβασα γιὰ τὸ θρίαμβο πού εἶχαν στὴ Γερμανία οἱ παραστάσεις ἔργων τοῦ Γκολντόνι.

— Στὰ 1800, τὰ ἔργα τῶν 'Ιταλῶν συγχρόνων συγγραφέων σπάνια μεταφράζονταν καὶ παίζονταν στὸ ἐξωτερικὸ. Στὸν αἰῶνα μας, ἀντιθέτως, καὶ αὐτὸ εἶναι ἓνα πειστήριο σ' ὅσα εἶπα στὴν πρώτη ἐρώτηση—ὅλοι μας οἱ συγγραφεῖς μεταφράζονται καὶ τὰ ἔργα τῶν παίζονται ἔξω ἀπὸ τὴν 'Ιταλία πολὺ συχνά. 'Ο Ντ' 'Ανούτσιο καὶ ὁ Πιραντέλλο σ' ὅλες τὶς χῶρες τοῦ κόσμου. 'Ο Μπενέλλι, ὁ Κιαρέλλι, σὲ πολλὰς χῶρες τῆς Εὐρώπης καὶ 'Αμερικῆς. 'Ο Μπαράκκο, ὁ 'Αντωνέλλι, ὁ Μορζέλλι, ὁ Μα τίνι, ὁ Μποντεμπέλλι, ὁ Νικκοντέμι, ὁ Φορστάνο κλπ. σὲ πολλὰς—πολλὰς χῶρες. Ὅσο γιὰ τοὺς κλασσικοὺς μας συγγραφεῖς εἶναι γνωστὸ τὸ φαινόμενο τοῦ Κάρλου Γκότσι, συγγραφέα τοῦ 700 πού στὴν 'Ιταλία ἔχει μέτρια φήμη, καὶ τὰ ἔργα του δὲν ἀνεβάζονται ποτέ, πού ὥστόσο ὄχι σπάνια παίζονται ἔργα του στὴ Γερμανία καὶ Ρωσία. Λοιπὸν πάντα ἔπαιζαν καὶ τὸν Γκολντόνι. Πᾶνε δύο χρόνια πού στὸ Παρίσι ἀνέβασαν μ' ἐπιτυχία τὸ *«Μανδραγόρα»* τοῦ Μακιαβέλλι. Δένε θάνεβᾶσουν μία κωμωδία τοῦ Ρουτσάντε σὲ ὥραία μετάφραση τοῦ Γάλλου ἐρμηνευτῆ τοῦ 'Αλφρέδου Μαριέ.

— Παρακολουθῶ σωστὲς μάχες πού κάνετε γιὰ τὴ βελτίωση τοῦ 'Ιταλικοῦ θεάτρου. Ἐγιναν οἱ μεταρρυθμίσεις πού ἐζητήσατε;

— Σχετικῶς μὲ τὰς προθέσεις μου γιὰ τὶς μεταρρυθμίσεις πού πρέπει νὰ γίνουν στὸ δραματικὸ θέατρο δὲν μπορῶ νὰ πῶ τίποτα γιατί ἀκόμη βρίσκονται ὑπὸ τὴν κρίση τοῦ Σωματείου Θεαμάτων πού μελετᾷ τὴν πραγματοποίησίν τους.

— Πέρυσι εἶχαμε στὴν 'Αθήνα ἓνα ἔξοχο μελοδραματικὸ θίασο. Δέν θὰ μπορούσαμε νὰ ἐλπίζουμε καὶ σ' ἓνα ἄρτιο δραματικὸ;

— Πιστεύω πὼς τὸ *Σωματεῖο* αὐτὸ τῶν *Θεαμάτων* θὰ μπορούσε καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον νὰ μεσολαβήσει γιὰ τὴν ἀποστολὴ ἐνὸς καλοῦ ἱταλικοῦ θιάσου στὴν Ἑλλάδα.

— Πὼς νομίζετε πὼς μποροῦν νὰ βγοῦν μεγάλοι ἠθοποιοί; 'Απὸ ἓνα θέατρο πειθαρχημένο ἢ ἀπὸ ἓνα ἐλεύθερο πού νὰ μπορεῖ ὁ καλλιτέχνης νὰ ἐξελιχθεῖ δίχως κανέναν περιορισμό; Γιὰ μᾶς ἔχει μεγάλη σημασία αὐτὸ γιατί περιμένομε πολλὰ ἀπὸ τὴ λειτουργία τοῦ Ἑθνικοῦ μας θεάτρου.

— Σὰς μίλησα γι' αὐτὸ προηγουμένως σχετικῶς μὲ τὴν ἀνάγκη τῆς μεταρρύθμισης τῆς πειθαρχίας καὶ ὁργάνωσης τῶν θιάσων μας.

— 'Απὸ ποῖα πρόσωπα νομίζετε πὼς πρέπει ν' ἀποτελεῖται ἡ διεύθυνση ἐνὸς Ἑθνικοῦ θεάτρου; Καὶ ποῖα δικαιώματα νὰ ἔχουν;

— Ἡ Διεύθυνση ἐνὸς ἐθνικοῦ θεάτρου, κατὰ τὴ γνώμη μου, πρέπει νὰ

ἀνατεθεῖ σ' ἓνα μόνον ἄνθρωπο μὲ δικαιώματα δικτατορικά. Νὰ τὸν ἀφήσουν γιὰ ἓνα ὁρισμένο διάστημα νὰ κάνει ὅτι θέλει, ἔχτὸς ἐννοεῖται τῆς διαχειρήσεως.

Ἄμα περάσει ἡ ὁρισμένη περίοδος νὰ τὸν ξαναελέξουν, ἂν ἔκαμε καλὰ, καὶ νὰ τὸν ἀλλάξουν ἂν ἀπέτυχε.

Ὁ Διευθυντὴς ἐνὸς Ἑθνικοῦ θεάτρου δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἠθοποιός. Μὰ ὅμως καλὸν εἶναι νὰ ὑπῆρξε κάποτε τέτοιος. Σχεδὸν ὅλοι οἱ μεγάλοι διευθυντὲς ὑπῆρξαν καὶ ἠθοποιοί, ἔστω καὶ μέτριοι ἔστω κακοί....

Ἐκεῖνο πού ἐνδιαφέρει εἶναι νὰ ἔχουν γνωρίσει ἀπ' εὐθείας τὸ ἐπάγγελμα.

Εἶδα τὴν παράσταση τῆς Ἄννα Κρίστι τοῦ Ἑθνικοῦ σας Θεάτρου καὶ θαύμασα τὴν ἔξοχη σκηνοθεσίαν τοῦ Πολίτη, τὸ καλὸ παίξιμο τῶν ἠθοποιῶν καὶ τὴν ἔξοχη ἐρμηνεύειαν τοῦ Βεάκη, τὸν ὁποῖο θεωρῶ ἄριστο καλλιτέχνη.

* * *

Ἐδῶ τελειώσαμε. Στὴν ὥραία σάλα τοῦ Ἰνστιτούτου, ὁλοένα γεμάτη ἀπὸ ἐκλεκτὸ κόσμῳ τῆς Διανοήσεως καὶ Τέχνης, τὸν περιμέναν ἀνυπόμονα.

Κάτι μόνον θὰ εἶχα νὰ προσθέσω κ' ἐγὼ στὴν πρώτη ἀπάντησιν τοῦ εὐγενικοῦ συνομηλητῆ μου, σχετικὰ μὲ τὸ ἱταλικὸ θέατρο. Πὼς ὑπάρχει θέατρο εἶναι ἐκτὸς συζητήσεως. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται γιὰ τὴ ποσότητα, ἀλλὰ γιὰ τὴν ποιότητα. Καὶ ξεχωρίζοντας τοὺς δύο μεγάλους Ντ' Ἀνούτσιο καὶ Πιραντέλλο, δὲ βλέπω παραγωγὴ ἀνάλογη μὲ τὶς ἀπαιτήσεις πού ἔχουμε ἀπὸ τὴν Ἱταλία.

Ὅπωςδήποτε ἡ ἄφιξις καὶ οἱ διαλέξεις τοῦ κ. Ντ' Ἀρίκο ἦταν σπουδαία ὑπηρεσία στὴ διανοοῦμένη Ἑλλάδα. Οἱ διαλέξεις θὰ ἐξακολουθήσουν ὥς τὴν ἀνοιχῆ.

MARIETTA MINΩΤΟΥ

Τὸ φετεινὸ Νόμπελ.—Τζῶν Γκαλσβόρθυ

Ὁ Τζῶν Γκαλσβόρθυ δὲν εἶναι ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς πού διαβάσει καὶ ἀγαπᾷ μὲ φανατισμὸ τὸ πολὺ κοινὸ. Δὲν πρόκειται γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ οὔτε γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες, πού συνήθως τελευταῖοι πληροφοροῦμεθα ἀπὸ τὴ γενικὴ φήμη, τὴ μόδα μᾶλλον, τὸν κάθε συγγραφέα. Θυμᾶμαι τὴν ἀγαπητὴν *«Δημοκρατία»*, πού ἀναγγέλλοντας τὴ βράβευσίν του σταματοῦσε στὴν πρώτη συλλαβὴ τοῦ ὀνόματός λέγοντας: «Δὲν τολμοῦμε νὰ προχωρήσουμε...» Ὡστε ὄχι μόνον τὸ ἔργο του μὰ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομά του μᾶς ἦταν ἄγνωστο.

Ὡς τόσο καὶ στὴν Ἀγγλία ὁ Γκαλσβόρθυ εἶναι ὁ συγγραφέας πού ἐπισύρει τὴν ἐχτίμησιν μόνον στενοῦ κύκλου φίλων του καὶ ὁπαδῶν του. Δέν εἶναι ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς πού ἔχουν χαρακτηριστικώτατα οἱ Ἀγγλοὶ τὴ φράση: *The man in the street*. Δηλαδὴ δὲν τὸν ἀκολουθεῖ ἡ μεγάλη φήμη τοῦ πλήθους, τοῦ ἄγνωστον ἐκεῖνον κόσμῳ τῶν θαυμαστῶν, πού ἀνέρχεται σὲ χιλιάδες καὶ σ' ἑκατομύρια.

Ὁ Γκαλσβόρθυ εἶναι ὁ τρίτος Ἀγγλὸς πού παίρνει τὸ Νόμπελ. Πρῶτος ὁ Κίπλινγκ, ὕστερα ὁ Σὼ καὶ τέλος αὐτός. Ἀφορμὴ τοῦ στενοῦ κύκλου τῆς φήμης του εἶναι πὼς ἀκολούθησε ξένες ροπές. Δέν εἶναι ὁ Ἀγγλὸς συγγραφέας σὰν τὸν Ντίκενς, τὸν Τακερσὴν, τὸν Τέννyson, τὸν Κίπλινγκ. Τὰ μυθιστοήματα τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰῶνα, τοῦ Τουργενιέφ, τοῦ Μωπασάν, τοῦ Φράνς καὶ σὲ πολλὰ σημεῖα καὶ αὐτοῦ τοῦ Ζολά, δέν τὸν ἀφῆσαν ἀνεπηρέαστο. Κι ὁ Ἀγγλὸς πολλὰ σημεῖα καὶ αὐτοῦ τοῦ Ζολά, δέν τὸν ἀφῆσαν ἀνεπηρέαστο. Κι ὁ Ἀγγλὸς λαὸς εἶναι πιστὰ ἀφοσιωμένος στὶς παραδόσεις καὶ στοὺς ἀμετάβλητους χαρακτήρες τῆς φυλῆς του.

Ὁ Γκαλσβόρθυ ἀνήκει σὲ μιὰ μεταβατικὴ περίοδο, μιὰ περίοδο πού ξεκαθαρίζει γιὰ νὰ ἐτοιμάσει τὸ δρόμο σὲ μιὰν ἄλλη. Μὴν τῆς ἐκκρίσεως τοῦ εὐ-

—Στὴ «**Ζάκανθα**» (Σικάγου): «Ἡ ἐν Ἰσπανίᾳ Ζάκανθα» μελέτη τοῦ κ. Ζώη, μὲ πλουσιώτατη βιβλιογραφία καὶ παραπομπές. — Διηγήματα τοῦ Α. Ἀβούρη, ἄρθρο γιὰ τὸ Λασκαράτο τοῦ Σκίπη, ὥραιο ποίημα τοῦ Σιγούρου.

—Στὸ «**Νεολόγο**» (Πατρῶν): «Τὸ ἔργον τριῶν μεγάλων ποιητῶν τοῦ περασμένου αἰῶνος. — Σοῦτσος, Σολωμός, Βαλαωρίτης», τοῦ Ἀγγ. Ἀγγελοπούλου. — Ἱστορικά σημειώματα περὶ Καποδιστρίου. — Λαογραφικά: «Ὁ Βοσκός καὶ ἡ Νεράϊδα» τοῦ Μ. Ἀθαν. — Φιλελληνικαὶ μορφαί. «Ὁ κόμης Γκομπινώ».

—Στὸν «**Τηλέγραφο**» (Πατρῶν): «Τὰ μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καποδιστρίου».

—Στὴν «**Ἑπτανησιακὴ Ἠχώ**»: «Ἠλίας Σταύρου» (Νεκρολογία). — «Στὴ Ζάκυνθο», ποίημα τοῦ Βιαγκίνη.

—Στὴ «**Φιλοτέλεια**»: «Αἱ σφραγίδες τῶν Ἰονίων νήσων».

—Στὸ «**Ἑλλ. Μέλλον**» ὡραιότατον ἄρθρον τοῦ Κόκκινου γιὰ τὸν Καμπούρογλου: «Τὰ 80 γόνιμα χρόνια».

—Στὸν «**Κήρυκα**» (Ἀμερικῆς) Ὁκτ.: «Τέχνη καὶ ποίησις. — Τὰ κάστρα τῆς Κορώνης — Πύλου καὶ Καλαμάτας» τοῦ Μιχ. Ροδά. — «Τὰ ἔργα τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν τοῦ κόσμου καὶ οἱ πίνακες τῆς Θεοτοκοπούλου στὴν Ἑλλάδα» τοῦ Ἰδίου. — Τὰ «Τραγούδια τῆς Καλαβρίας». — «Ἡ μορφή τῆς Βασιλίσσης Ἀμυλίας» τοῦ Βελιανίτη.

—Στὴν ἐφημερίδα «**Ἀλλαγὴ**» (Ἀθηνῶν) ἓνα ἱστορικὸν ἀνάγνωσμα καὶ ταχτικὴ συνεργασία τῆς «Ἑπτανησίας».

—Στὰ «**Παναιγύπτια**» (Ἀλεξανδρείας): «Τὶ εἶδα στὰς Ἀθήνας» τοῦ Ἑ. Κασσιμάτη. — «Τὸ ἀρχαῖο θέατρο Ἀλεξανδρείας» τοῦ Ἰω. Νικολαΐδη. — «Ταξείδια τοῦ Μίλκοβιτς. — Ἐξένα ὥραια διηγήματα».

—Στὴν «**Ἱερὰ Ἀῆλος**»: «Τὰ κατὰ τὴν νῆσον Ὑδραν», μελέτη ἱστορικὴ καὶ τοπογραφικὴ ἀπὸ τῶν ἀρχ. χρόνων μέχρι σήμερον τοῦ Ν. Γκίκα.

—Στὴ νέα ἐφημερίδα «**Δαϊκὴ Κραυγὴ**» (Ζακύνθου): «Ἡ καλλιτεχνικὴ Ζάκυνθος καὶ τὸ μουσεῖο τῆς» τοῦ Α. Ζώη. — «Ἱστορικαὶ σελίδες μὲ ἀνέκδοτο γράμμα τοῦ Κ. Λομβάρδου» τοῦ Ἀ. Ἀβούρη. — Στὸ φύλλο (13 Νοεμβρ.): «Ἀναμνηστικαὶ πλάκες» στὸ σπίτι πού γεννήθηκε ὁ Ἅγ. Διονύσιος καὶ σὲ κεῖνο πού πέθανε.

—Στὸ «**Μπουκέτο**»: «Οἱ κουρσάροι στὴ Ζάκυνθο» τοῦ Κ. Καιροφύλα.

—Στὴν «**Οἰκογένεια**»: «Ἡ τρελλὴ μάνα — ἱστορικὸ γεγονός Ζακύνθου» — «Ὁ τελευταῖος Πρεβεδοῦρος Κερκύρας». — «Ἐνα πειρατικὸ δράμα στὴ Ζάκυνθο». — «Κάλβος ὁ ἀγνώμων». — «Ἐνα δράμα στὴν Κέρκυρα» τοῦ Κ. Καιροφύλα.

—Αἱ «**Μοῦσαι**» (Ζακύνθου) μῆκαν στὸ 41ο χρόνο τῆς ἐκδόσεως τῶν. Στὸν ἐκλεχτὸ φίλο συνεργάτη κ. Α. Ζώη εὐχόμαστε νὰ μὴ σταματήσουν ποτέ.

—Στὴ «**Βραδυνή**»: «Σαραντα χρόνια στὸ ἑλληνικὸ θέατρο» τοῦ Δ. Λαυράγκα.

—Στὴν «**Πολιτεία**»: «Ἡ θάλασσα εἰς τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν», ἐπιφυλλίδες τοῦ κ. Σπύρου Παναγιωτόπουλου.

—Στὸ «**Corriere Padano**» (26 Νοεμβρίου): «Ἠλίας Σταύρου», κριτικὴ βιογραφία τοῦ Κερκυραίου ποιητῆ ἀπὸ τὸν Κάρλο Μπριγκέντι.

—Κυκλοφορεῖ ἡ τρίτη ἐκδοσις τοῦ πολεμικοῦ ἀριστουργήματος «**Ἡ Ζωὴ ἐν Τάφῳ**», τυπωμένη μὲ ἐξαιρετικὴν ἐπιμέλεια στὰ τυπογραφεῖα τῆς Μεγάλης Ἐγκυκλοπαιδείας. Πουλιέται 50 δραχ. ἡ δὲ πολυτελὴς ἐκδοσις σὲ 200 ἀριθμημένα ἀντίτυπα μέσα σὲ κουτί καὶ μὲ πορτραῖτο τοῦ συγγραφέως 150. Εὐκαιρία γιὰ ὁμορφὸ δῶρο. Οἱ συνδρομητὲς μας μποροῦν νὰ ἐμβάσουν τὸ ἀντίτιμο καὶ σὲ μᾶς, ἢ στὸ συγγραφεῖα κ. Στρατὴ Μυριβήλη ἐφημ. «Δημοκρατία» Ἀθῆναι.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΣΤ' ΤΟΜΟΥ

ΤΕΥΧΗ 57—69 (1932)

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Μ. Μαλακάσης: Ἀπὸ τὸ ἐρωτικὸ σ. 6

Ι. Ζερβός: Στοχασμοὶ τῆς μοναξιάς σ. 6.

Μαρίνος Σιγούρος: Πότε καὶ πάντα σ. 8, Ὡδὴ στὰ «ἑπτὰ νησιά» σ. 91. — Οἱ καλύτερες μέρες σ. 141.

Ἀναστ. Σκιαδαρέση: Ραμπιντριανὰθ Ταγόρ (μετάφραση) σ. 8, 93.

Μιχ. Ἀργυρόπουλος: Ἡ φοβέρα σ. 47.

Goethe: Ὁ βασιλιάς τῶν ξωτικῶν, Σ' ἔχω χάσει (μετάφρ. Θεόφ. Βορέα σ. 48), Γαλήνη σ. 49, Ἑσπερινὸ τραγοῦδι τοῦ κυνηγοῦ σ. 49, Σιμὰ στὴν ἀγάπη μου σ. 50, Ὁ Ρήγας τῆς Θούλης σ. 50, Νυχτερινὸ τραγοῦδι στρατοκόπου σ. 51, (μετάφρ. Νικ. Ποριώτη), Ἡ πεταλούδα (μετάφρ. Ἀγγ. Σημηριώτη) σ. 51, Χαρὰς τραγοῦδι σ. 93, Ἐνὰς βασιλιάς (μετάφρ. Στέφ. Μαρτζώκη) σ. 52

Ἄγγελος Σικελιανός: «Τὸ βρέφος» (στὸν Ἄγγελο Μινῶτο) σ. 89—90.

Gregoire Roy: Τὰ περσισμένα πού γνέθουν (μετάφρ. Τέλλου Ἀγρα) σ. 94.

† Δημ. Φραγκόπουλος: Χινοπωριάτικο σ. 95.

Κώστας Πασαγιάννης: Ὁραμα σ. 95.

Εὐριπίδης: Ἀπὸ τοὺς Ἡρακλῆδες (μετάφρ. Δημ. Μ. Σάρρου) σ. 138.

Ὁμηρος Μπεκές: Τὰ σεῖστρα σ. 142.

Ἀσκληπιάδης: Ἐπιγράμματα (μετάφρ. Ε. Π. Φωτιάδης) σ. 147.

Θ. Σ. Ἀντωνιάδης: Ecce Homo! σ. 153.

Σαφροῦς, Σιμωνίδης: Ἐπιγράμματα (μετάφρ. Μανόλη Κριαρά) σ. 163.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

Θεόδωρος Βεΐκος: Ἑλληνικαὶ διάλεκτοι στὴ νότιο Ἰταλία σ. 1.

Ν. Β. Τωμαδάκης: Λαογραφικά ἐπίθετα τῆς Θεοτόκου σ. 19.

Εὐστάθιος Στ. Λαγκάνης: Λαογραφικά ἐπίθετα τῆς Θεοτόκου ἐν Ρόδῳ σ. 105.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Μαριέττας Μινώτου: Ὁ Γκαίτε, ἡ ζωὴ του καὶ ἡ γυναῖκα.

Θεόδωρος Βελιανίτης: Ὁ πρῶτος Ἑλλὴν μυθιστοριογράφος σ. 102.

Ἱπποκράτης Καραβίας: Δευκάδιος Χέρν, ὁ ἀγγλοτόνιος συγγραφεὺς σ. 114.

Δ. Γατόπουλος: Ὁ Σπυρίδων Τρικούλης στὴ Ζάκυνθο σ. 116.

Δημ. Π. Πασχάλης: Καποδιστρίου σ. 143.

† Χαρ. Παντ. Καραβίας: Ἐκ τῶν περὶ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ἀπαντωμένων ἱστορικῶν γεγονότων σ. 168.

Σπύρος Μινῶτος: Λάμπρος Πορφύρας, Ναπολέον Λαμπιέρ σ. 178, 179.

ΝΟΥΒΕΛΛΑ Βελ. Φέρης: Ἐρωτικὸ εἰκοσιτετράωρο σ. 9, 55.

ΔΡΑΜΑ Ἀλ. Βεϊνόγλου: Ἡ Φυγὴ σ. 20.

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

- Κώστας Πασαγιάννης : Ὁ Καποδίστριας καὶ ὁ Θεΐριος σ. 29.
 † Διον. Σωμερίτης : Ἐθνικαὶ ὑπηρεσίαι δύο ἐπιφανῶν γυναικῶν σ. 34.
 Σωκράτης Κουγέας : Γκαΐτε καὶ Καποδίστριας σ. 41.
 Δ. Χ. Ζώης : Σονέττο εἰς τὸν Δημήτριον Μάρκου Μπότσαρη σ. 59.
 Ἐμμ. Ἀγγελάκι : Ὁ Διονύσιος Σολωμός σ. 61.
 Ἐμμ. Γιαννόπουλος : Ἡ ψηφοφορία εἰς τὴν ἐπτάνησον σ. 69.
 Δ. Γατόπουλος : Οἱ Κολοκοτρωναῖοι στὴ Ζάκυνθο σ. 32.
 Μαρ. Μινώτου : Βέρθερος καὶ Ὅρτις σ. 107.
 Δ. Γρ. Καμπούρογλου : Ἡ ὁδὸς Κόδρου σ. 112.

ΘΕΑΤΡΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

- Σπύρος Μπογδάνος : Τὸ θέατρο Σάν Τζιάκομο σ. 71.
 Μ. Βάσας : Τὸ βυζαντινὸν θέατρο σ. 96, 148.
 Νικ. Λάσκαρις : Τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ἐν Κερκύρᾳ θεάτρου σ. 159.
 Μαριέττας Μινώτου : Συνέντευξις μετὰ τὸν Σύλβιο Ντ' Ἀμίκο σ. 171.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ.— Γρ. Ξενοπούλου : Ζάκυνθος σ. 122.—Νταβαντζάτι : «Τὸ πνεῦμα κέντρο τῆς ζωῆς τοῦ κράτους».—Σύλβιο Ντ' Ἀμίκο : «Τὸ προπολεμικὸ καὶ μεταπολεμικὸ ἰταλικὸν θέατρο» σ. 170.

ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ.—Μιραμπέλ : «Μερικὲς σκέψεις γιὰ τὴ κριτικὴ στὴ σημερινή φιλολογία» σ. 13, Μινώτου Τὸ φετεινὸ Νόμπελ, Τζῶν Γκαλσβόρθου σ. 175.

ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ.—Μαριέττας Μινώτου : «Ἀνέκδοτο ὕλικον γιὰ τὴν ἔνωση τῆς Ἑπτανήσου ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τοῦ Κόντε Ρώμα» σ. 23, 73, 130, «Οἱ ἱταλοὶ πρόσφυγες εἰς τὴν Ἑπτάνησον» σ. 70.

Κ. Καίροφύλα : «Ἡ Ζάκυνθος κατὰ τὸ ἔτος 1760—ἔκθεσις τοῦ Προβλεπτοῦ θαλάσσης Φραγκίσκου Γκιμάνη» σ. 65, Ἡ Ζάκυνθος κατὰ τὸ 1831» σ. 128, «Τὰ Στροφάδια (1820)» σ. 164, «Ἱστορικὰ σημειώματα Ζακύνθου ἀπὸ τὰ Βενετικὰ ἀρχεῖα» σ. 167.

Δημ. Μάργαρη : «Ζακυνθινὰ Καμπαναριὰ» σ. 118.

Σπ. Θεοτόκη : «Ἑπτανησιακὰ σημειώματα» σ. 77.

Διον. Παπαγιαννοπούλου : «Bibliographie Jonienne» σ. 31, 78.

Δ. Χ. Ζώη : «Τιμάρια ἐν Ζακύνθῳ» σ. 154.

ΔΙΑΦΟΡΑ.—Πετρίδη : «Ζητήματα γιὰ ἔρευνα» σ. 80, Μινώτου . «Διαλέξεις γιὰ τὴ Ζάκυνθο», «Ἑβδομάς τοῦ ἑλληνικοῦ βιβλίου», «Τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο», «Μαρίκα Κυβέλη», «Θίασος Ἀργυροπούλου», «Ρεσιτάλ Κας Στρατῆ Σωμερίτη» (σ. 82), «Ἐκλογὴ τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου στὴν Ἀκαδημία» (σ. 35), «Ἡ ὀγδοηκονταετηρίς τοῦ κ. Καμπούρογλου», «Τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἰταλικοῦ Ἰνστιτούτου», «Ἡ ἀνάγρως τοῦ κ. Καβάφη», «Ὁ ἐνταφιασμός τοῦ Ψυχάρη» (σ. 131), «Ἀποκαλυπτήρια ἀναμνηστικῆς πλακὸς στὸ σπίτι τοῦ Μωρεάς» σ. 79.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ.— σ. 36, 83, 84, 179.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ.— σ. 38, 86, 133, 180.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ.— σ. 38, 87, 134, 181.

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

Ἡ πρώτη

Ἀγγλικὴ Ἀσφαλιστικὴ Ἑταιρεία ΠΥΡΟΣ

Ἐργαζομένη ἀπὸ τοῦ 1720 μετὰ Κεφάλαια ἰδικὰ της

Δίρας 18.000.000

Πράκτωρ ἐν Ζακύνθῳ Δ. Β. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικὰ καὶ Ἀποθεματικὰ Δρχ. 1.205.000.000.—
 Καταθέσεις (τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1931) » 7.709.000.000.—

Κεντρικὸν Κατάστημα ἐν Ἀθήναις
 Ὑποκαταστήματα εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα
 Πρακτορεῖον ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ : 51 Maiden Lane
 Γραφεῖον ἐν Σικάγῳ : 33 S. Clark Street
 Ἀνταποκριταὶ εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ ἑξωτερικοῦ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἑργασίας εἰς τὸ ἑσωτερικὸν καὶ τὸ ἑξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντος ὁρους. Δέχεται καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμίᾳ καὶ ταμιευτηρίου) εἰς δραχμαῖς καὶ ξένῳ νομίσματι μετὰ λίαν εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

HELLENIC BANK TRUST COMPANY NEW YORK, 51 MAIDEN LANE

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως μετὰ τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, ποτὶς ἐξυπηρετήσιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλήνων.

Κεφάλαια ὁλοσχερῶς καταβεβλημένα \$ 1.500.000.—

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΔΩΡΟ

Ποὺ μπορεῖτε νὰ κάμετε στὸν ἑαυτὸ σας καὶ στοὺς
ἄλλους εἶναι ἓνα

K O D A K

ΑΠΟΘΑΝΑΤΙΖΕΙ

ΤΙΣ ΚΑΛΛΙΤΕΡΕΣ ΣΤΙΓΜΕΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΣΑΣ
ΣΕ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

καὶ

ΜΙΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΞΙΖΕΙ

ΧΙΛΙΕΣ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ

Τὸ μυστικόν μας εἶναι ὅτι ἔχομεν πλουσιωτάτην συλλογὴν
γιὰ κάθε βαλάντιο.

Ἀπὸ 250 ὀρχ. καὶ ἄνω

Διὰ τὶς φωτογραφίες ποὺ τραβᾶτε μεταχειρισθεῖτε τὰ
εἶδη KODAK εἶναι τὰ πιὸ ἀσφαλῆ καὶ ἐγγυημένα ἀπὸ τὸ
ἴδιο τὸ ἐργοστάσιο

ΑΝΩΝ. ΕΤΑΙΡΙΑ KODAK

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΥΠΟΙΣ: Α. Δ. ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗ.-ΣΟΛΩΝΟΣ 101